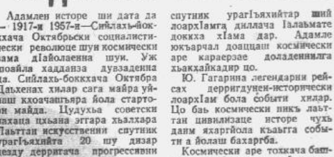
Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 13 октябрь, 1977 шу. ● № 123 (5790). ● Мах 2 кеп.

ЮБИЛЕЙНИ ВАХТА ТОЛАМЕ ЧАКХЪЯККХА

СИХЕИ ЦIЕНЕИ ЧУДЕРА ЯЛАТ

Ялата лаьрхIа 425 гектара тIа хьажкIаш дIайийра укх шера Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхозе. Дика хьувкъайир уж. Из гуш дар хIанз, хьажкIаш чуэцача хана. Иштта, хIара гектара тIара яьлар юкъера лаьрхIача 37 центнер.

Ипатовций методах вIашагIа елла ши отряд яр хьувкъам чуберзабеш. Царех цаI совхоза механизаторех вIашагIъелла яр, хIьата шоллагIчоа юкъебоагIа «Сельхозтехника» Урус-Мартановски района объединене механизатораш.

Ерригаш а 10 комбайн яр хьажкIаш чуэцаш. Сихеи дикеи бир болх механизатораша. ХIара дийнахьара балха норма юкъера лаьрхIача 110 — 115 процент кхоачаш ца еш механизатор вац. ХIьата яхье хьалха болча комбайнераша Башаев Хьасапа, Закаев Салмана, Алимхаджиев Адлана 150 — 170 процент кхоачашйора шоай нормаш. Иштта дика болх бир лафеташца кхай тIара хьатта хьажкIаш дIаккухьача трактористаша Айдамиров Жамила Сулейманов ЯрагIе, силоса аьта гIадамаш дIаккухьача шофераша Дудаев Iумара, Хасанов Зелемхана, Гисаев Вахас. Лакхе цIераш яьхача механизаторий, шоферий сийна каст-каста ийиир флагштока тIа ЦIе байракх. Цул совгIа дика болх барах массехказа ахчан премеш а еннай царех хIаранена.

Ханнахьеи ца йойташи хьажкIаш чуенай совхозе. ХIаьта паччахьалкхенна дIаеннай 500 тонн совгIа. Из я планагIа дIаяла езачул 150 тонн дукхагIа.

Х. МАГОМЕТОВ.

КХАШ ЛЕЛАДЕРАШ БОККХИЙ БУ

Гудермесски района «Терек» совхозерчул дукхагIа дуга дIадувш боахам бац вай республике. Укх шера 3400 гектара тIа кхейир цига из культура. ХIаьта хIанз сихъяь чуэцаш а я. ПланагIа лаьрхIа хинначул кхо ди хьалха — 22 балха дийнахьа чуда дош деннад механизатораша дерргиа дуга. ХIаьта лаьрхIар кхоачашдар духьа шоай еррига торонаш оарцагIъяьха къахьегаш а ба.

Ипатовцаша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца лаьрххIа хьувкъам чуэцара-транспортни отрядаш вIашагIъеххай. Дуга керттерча даькъе ардари хьаккхари къаьст-къаьста долаш чудахь. Из болх беш я 24 жаткеи 91 комбайни. Хьувкъам чуэцара дийнахьара норма юкъера лаьрхIача 110—115 процент кхоачашъю механизатораша. ХIаьта къаьстта дика хьоккхамаш гойташ къахьег жаткаш тIа Косумов Лемас, Такаев Нурде, комбайнаш тIа Хаджимурадов Бахьауде, Хамзатханов Сайд-Ахьмада, Чулигов Варас, Сепханов Сайд-Ахьмада, Байгиреев Салауде. ТIехьара кхоъ дуга кхедеча звеношта кулгалдеш ва. Дийнахьара балха норма юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачашъю царех хIаране. Цар сийна айяь я хIанз совхоза контора хьалхашка ЦIе байракх а.

Кхаш леладераш боккхий беш ба чубахьа хьувкъам а. ХIанзле чуийцача дукха хIама ца эшаш 2000 гектарах хIаранена тIара 43 центнер дуга доалл. Из да планагIа чуэца дезачул 6 центнер дукхагIа.

Къаьстта дукха дуга чудахь Идерзаев Бадруде кулгалдеча йиълагIчен Дуруев Ахьмада кулгалдеча цхьоалагIчен отделеней кхашкара. Иштта, йиълагIча отделене хIара гектара тIара 48 центнер чуяхь, хIаьта цхьоалагIча отделене — 46 центнер.

Ма-хулла дукхагIа дуга кхедара а чудара а звеношта юкъе яьржача яхье хьалха Геримсултанов Сайцелехьа кулгалду звено я. 380 гектарах хIаранена тIара 50.4 центнер дуга чудахь цу звено кхаш леладераша. Царел дукха тIехьа ца бусаш хьабоагIа Чулигов Варас кулгалдеча звенона юкъебоагIараш а.

Планал совгIа 700 тонн а долаш укх шера паччахьалкхенна 8000 тонн дуга дIадала социалистически декхар тIайийцад цу боахама къахьегамхоша. ЛаьрхIар кхоачашде гарга ба уж. ХIанзле паччахьалкхенна дIаденнад 7000 тонн совгIа дуга. ТIайийца декхар тIехкхоачашдергхиларах шеко яц совхоза кулгалхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

«Назрановский» совхоз вIашагIъеллача денз укхаза болх беш ва механизатор Хучубаров Хьадис (сурта тIа аьрдехьаравар). Цун звеноца механизатор ва Арчаков Алихан (аьттехьа) 150 гектар долча кхай тIа хьажкIаш дIайийнай звеное. ПланагIа хIара гектара тIара 30 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха езача чуэц 45 центнер.

Укх гурахьа 4 эзар гектар ялат Iан кIал дIаде дезаш ба совхозе. ДIадийна даьннад 1230 гектар. Ялат дIадувш 14 сеялка я йиъ отделене, цар дийнахьа 200 гектар совгIа кIа дIадув.

СУРТА ТIА: Аьлти-Юртарча отделене гурахьа кIа дIадувш я ялат дIадув агрегаташ.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ТХА ИНТЕРВЬЮ

ХАЛКЪО ЧIОАГIДАЬ ДОКУМЕНТ

Хьаккхари ардари цхьана долаш Шелковской районе эггара хьалха 206 гектара тIара дуга чуийца яьннай «Путь к коммунизму» яхача колхоза Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаю 1-ча мехотряда коллектив. Оаха дехарах мехотряда керте латтача агронома Ефимов Виталий Сергеевича жоп делар массехк хаттара.

Хаттар. Виталий Сергеевич, шоана хетачох, фуд из толам баккхийта керттера бахьан?

Жоп. Цу хаттара лоацца жоп дала хала да. Цкъа-дале, аз кхетадечох, керттердар да плантацешкара хий ханнахьа дIадаккхар. Кхаш ловсардаха доаллашехь ялат чуэца йолаялийтар «Сибиряк» яха, халача кхашка а дика лелалуш йола ши комбайн. Из дар августа кхоалагIча декаде. Из юххьанцара болх дIаболабаьраш бар дикагIбола механизатораш коммунист Якушко Николайи Шабров Степани. Царна тIехьа, ялат чуэцара балхаш шортта Iайначул тIехьагIа, хьоккхашехь дуга оардилга мишта хул а хьежа, болх бе йолаялийтар кхы кхоъ агрегат.

Сентябра юккъе, дукхагIдолакха чуийца а даьнна, аьрда касараш дика докъаденначул тIехьагIа, уж цIаькха арда араяьккхар кхы а кхо агрегат. Из болх баьраш бар комбайнераш Дмитрий Кривошлыков, Виктор Морозов, Александр Лисицын.

Хаттар. Мел кха дар оаш шозлагIа дуга аьрдар; фу пайда лу цу балхо? Цхьаболча наха йоах, из пайдана доаца хIама а да, цо хьалуш пайда а бац, хан средстваши доаделга мара

Жоп. Из бакъдац. Цкъа-дале, оаха шозлагIа оардача хана 1—1.5 центнер дуга доаккх хIара гектара тIара. ШозлагIа-дале, дукха шарш а берца-буц а тIаяьннача кхашкара ча кIаьдлу, хьайбашта даара аттагIа хул. Из ча, ший доакъарий лоархIамга диллача, цIенача аьла нийсса да.

Хаттар. МалагIча безамца, сихалца бора кIай ялат чуэцача наха болх, сено яккхийтар балха котало?

Жоп. ШоллагIа хьувкъам чуэцилга, цул хьалхара ка бола ялат чуэцилга а санна, «Сийлахь - боккхача Октябра 60 шера — 60 ударни декада» яхача девизагIа вIаштIехьдаькха дар. Из яр дерригача советски халкъо СССР кердача Конституце проект ювцаш хинна ха. ХIара къахьегамхочо ший низ а хьинар а ца кходеш болх бора хьалхашка латта декхар толамегIа кхоачашдара.

Хаттар. Чакхбаьннаб аргIан йоацача СССР Лакхехьарча Совета VII-ча сессе болх. Мишта тIайийцар цун решенеш шун коллективо?

Жоп. СССР Лакхехьарча Совета сессе чIоагIдаь вай мехка Керттера Закон — дерригача халкъо хьадаь а цо чIоагIдаь а закон да. Тха механизатораша а берригача наха а кIоаргга раьза болаш къоабалъю сессе решенеш. Кердача Конституце керттера уйла, цун чулоацам советски халкъа вахар дикагIа тоаделга, адамаш машаре дахилга да. Цудухьа да из документ массанена а деза.

М. ТКАЧЕНКО.

КХЕРАМ БА ЯЛАТ ДОВРА!

«САЛОIАШ» ЛАТТ КОМБАЙНАШ...

Ткъаь цхьоалагIа ди да «Октябра 40 шу» яхача Наьсарерча совхозе хьажкIаш хьакха йолаяь. Районни статинспекце долча хоамех 10-ча октябрга чуийца яьннаяц 284 гектар мара — чуэца езарех 6-гIа дакъа гаргга. Ерригa район хьайийцача а лелац болх кхы сихагIа: ялата чуэца езача 4375 гектар хьажкIех чуийцараш 523 гектар мара яц — кхай тIа ярех барххIлагIа дакъа гаргга.

ХIана лел геттара сагота болх иштта мела, малагIаш да цун бахьанаш?

Хьожаргда вай совхоза цхьан отделене — Долакха-Юрта — гуйре чуерзаелга мишта дIахьу.

Отделене хьажкIаш хьоккхаш йоахк «Сельхозтехника» Наьсарерча объединене комбайнаши царца трактораши — ерригаш 7 агрегат. Царех болх беш пхиъ я. Цар болх а мишта вIаштIехьбаьккхаб бIаргаго хала дац укх цифрашка хьежача. ХьажкIаш хьоккхаш латтача 18 дийнахьа (21-нех йоачан хиша 3 ди дIадаьккхача) ерригa а цар хьекхар 170 гектар я — дийнахьа юкъера лаьрхIача хIара агрегата кхоач 1.4 гектар гаргга, нормагIа 3,7 гектар йолча.

Отряде ба болх бе безам а болаш, дика опыт а йолаш бола механизатораш Беков Темарсолта (отряда начальник а тракторист а), Картоев Махьмад, Мамсуров Iалихан, кхыбараш. 8-чеи 9-чеи октябре цар 50 гектар гаргга хьажкIаш хьекхаяр пхе комбайнаца. Бакъда, цар а ужжамо кхы кIеззигчар а хьинар тоъаргдац совхоза ялат чуэцара.

Духхьал Долакха-Юртарча цхьан отделене я хIанзчул тIехьагIа чуэца езаш 400 гектар совгIа хьажкIаш. Ткъаь цаI дийнахьа 170 гектар мара ца хьекхача метте мел ха эшаргъя уж чуэцара?!

Еха латт новкъостала енарех ши комбайн. ХьажкIаш хьоккхилга шоашта дIатIайийцача «Сельхозтехника» кулгалхоша теркал ца деш дитад техника тоаяра гIулакх: отрядаца яц технически гIулакх ду звено, е цхьаккха слесарь, паладчик.

Из арахьара хьатIадена новкъостал да, мичча бесса дале а. ТIаккха совхоза ший торонаш? Мичай уж?

Цу хаттара дола жоп дизагIа далара кIеззига тIехьашка довла деза.

Цхьаболча кулгалхоша цхьаьцца бахьанаш доах «техника тоъац, кхыдола гуйран балхаш да данза ца доалаш», яхаш.

Бакъда из. ХьажкIашца цхьана чуэцаш латт шекара свеклаш, тIадоагIача шера хургдолча ялата оахаш да лаьтта, дIадуваш латт гурахьа дув ялат... Гуйран балхаш цхьатарра хьатIаэттад, цар шоашта йоагIа техника а наьха низаш а дIалехаза далац.

Бакъда, цига цхьаннахьа а, е хьалххара а эттадац иштта гIулакх, гуйран «закон» цхьатарра да дерригача боахамашта а. Цудухьа бахьанаш кхычахьара леха деза.

...Республике мел долча боахамашка дийцан хьаллаьцав чакхдаьлар 20 августе «Атагинский» совхоза коллективо ткъаь дийнахьа хьажкIаш чуэцара юрта боахама къахьегамхой тIахьехаш даь кхайкарал.

8-ча сентябре «Сердалон» оагIош тIара ялат чуэца район кийча хилар дIакхайкадир юрта боахама производственни управлене цу хана хинначa начальника нов. М. Котиева. «ХьажкIаш чуэцача — кердагIйола технологи» яхача корреспонденце тIа цо яздора: «...Оаха лерхI укх гурахьа цу тайпарча 7 отрядаца (чуэцара-транспортни отрядаш З. Д.) хьажкIаш балха 20 дийнахьа чуийца яха. Боахамашка йолаш я 64 комбайн, царех 52 болх бе кийча я. 10-гIа сентябрь тIакхоачаш районерча боахамий ерригa комбайнаш тоаяьн, хIаьта ерригa чуэцара-транспортни отрядаш эшача техникаца а болх бергболча нахаца а Iалашъяьн хургья».

Корреспонденце тIа дувцар социалистически яхь йоаржаелга, комбайнашта тIеххьа кхай тIа ядийса хьажкIаш хьалохьъелга, кхыдола балхаш.

ХIанз мича яхай из техника, уж нах. цу хана яь хинна ерригa кийчо?

Цхьаннахьа а яхац. Е хинна а яц кийчо! ХIара бригаде гIудалкхий кураш санна соттаь «муцIараш» дIа а егIа латт «херсонцаш». Духхьал Долакха-Юртарча отделене шин бригаде латт царех 6 комбайн. Тоаяь кийча а йолаш. Укх шера шоай чарх кIалтIа а яккханза! Кхычахьа а да иштта сурт.

2-ча бригаде еха латт 4 гусенични трактор; 1-ча бригаде ехарел совгIа, тоаяь яьнна, дIалалла механизатораш боацаш латт шиъ ДТ. Мича бахаб цар тIа хинна болхлой, ший хана районе а республике а гIоръяьнна ювцаш ма-ярий из отделени, къаьстта механизаторий дикал бахьан?

— ДIабахаб цхьац-цхьаццанахьа .., — йоах уйлаш дIаиххa, опыт йолча механизатора, 1-ча бригада бригадира Кулбужев Къамболата. ЦIераш йоах цо: «Шибилов Сулумбик хIиррашкахьа ва балха, Тимурзиев Ахьмадхан а цига ва, Тимурзиев Хьамзат МагIалбике хьайбаш леладеш ва... ДIаух нах, дикагIа йолча, шоаш дукхагIа безача..».

Из да нийса: болхлой шоаш дукхагIа беззача, шоай дикагIа йоакхо еча дIаух. «Октябра 40 шу» яхача совхозера а баьхаб дукхахабараш. Уж дIауха бахьанаш а корадоагIаргда техкача. Дукххача трактораш тIа болх бераш кхуваш боагIа кагий нах ба. Эшаш йола балха опыт яц, цхьабарашa бе-башха доацаш ду хьадер. Иштттача «бехктокхамаца» кийчъяь яр лакхехьа йоалаяьча корреспонденце тIа йийца техника а. Цу хIамзех доахк тахан шоллагIа хьувкъам чуэцара болх Iалаьмате во лелара бахьанаш.

Дукха да хIанзчул тIехьагIа отделене а совхозе а, кхыдараш ца лаьрхIача, духхьал хьажкIаш чуэцаш де дезар. 3852 гектар хьажкIаш я ара. Комбайнашца уж чуийца яхара (совхоза ший 50 комбайнаца цахаддаш болх беш хилча) 20 ди деза хIанзчул тIехьагIа. Уйла ен, Iалаьмате сиха оарцагIа а баьнна болх тоабеи безаш да совхоза дирекценеи партийни организацени хьалхашка латта гIулакх. Отделене управляющи Тимурзиев Iалихан керда вена болхло ва, ши ди мара доацаш. Цунна а эш чIоаггIа новкъостал.

Цхьаькха а да. Цхьа хьажкIа хьалъийцаяц комбайнашта тIехьа укх шера. «Хьекха яьлча хьалохьъергья», йоах укхаза цхьабараша. Уж дешаш довзаш да. Комбайнашта тIеххьа хьажкIаш хьалохьъелга вIаштIехьа ца доаккхе, хIара гектара тIара 6 — 8 центнер ялат довргда боахама. Из хьалкхеде гIерташ дукха къа ма хьийгадий механизатораша!

Октябра юбилей тIакхача 24 ди мара дисадац. ЛаьрххIа дIатоха а беннв болх вIаштIехьбоаккхе совхоза коллектива торо я дикача хьоккхамашца из ди дезде. Из хила деза хIара кулгалхочун, специалиста, хIара болхлочун декхар.

З. ДАУРБЕКОВ.

МОСКВИЧИЙ ИНИЦИАТИВА ХЬАЛЛАЬЦАЙ

15 ОКТЯБРЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

ЧIоагIа дегаш айдаларца къоабалдеш хьаллаьцад республикерча предприятей, организацей, учреждений къахьегамхоша хьалха латтача московски предприятей коллективаша доладаь Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизаре сийна 15 октябре коммунистически субботник дарах дола патриотически гIулакх. «ЦаI ца къасташ шевар араваргва субботниках» яхача девизагIа цу дийнахьа дергдолча балхий мероприятеш оттаеш, наха эшаргйолча инвентара, инструмента, транспорта йоакхо еш ба хIанз предприятешка, района юрташкарча боахамашка.

Редакце селхан телефонаца хьаттар цхьайолча районий кулгалхошка 15 октябре де лаьрхIача балхех.

СУНЖЕНСКИ РАЙОН. Тха хаттарашта жоп луш, халкъа депутатий райсовета исполкома председатела нов. С. С. Хасиева йоах исполкомо 7-ча октябре коммунистически субботника хетаь заседани яьлга. Промышленни предприятей, юрта боахама а кхыча а организацей, учреждений коллективаша дергдова балхаш белгалдаьхад исполкомо. Мероприятей пункташца да юрташ, станицаш хозъелга-тоаелга, санитарни хьакъехьа цIенъелга.

Предприятей кулгалхошта, юртий Советий председателашта тIадиллад цу дийнахьа болх бе наха йоаржаяь инициатива наькъаш тоадара, паркаш, скверaш, майдаш, тротуараш, бахача наьха ковнаш, кхыйола моттигаш цIенъяраи эшача моттигашка тоаяраи тIаерзаелга.

Шоаш де лаьрхIача балхий мероприятеш исполкоме хьакхахьа болабенна6 организацешкареи предприятешкареи болхлой. Цар тIа белгалдоах производстве балха бола нах шоатта дийнахьа ше-ший метте, массаза а санна, балха хургболга.

Юрта боахаме къахьегаш бола нах кхашка а фермашка а шоай балхаш тIа хургба.

НАЗРАНОВСКИ РАЙОН. Райисполкома председатела нов. Б. И. Гандалоева йоах:

— Предприятей, гIишлоний, юртбоахама организацей коллективаша шоай массазара балхаш дергда коммунистически субботник долча дийнахьа — уж хоамаш исполкомага хьакхаьчад. Инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха ковнашка, наькъашка, помещенешта юхе а гонехьа а, улицашка порядок ергья.

Субботниках къаьстта чIоагIа болх бе лаьрхIа я ши объект: хьалдаь доалаш латта культура Двореци, къахьегамхошта салаIа зона лаьрхIа хьабеш бола Iами. Шоай предприятешка болх баь ца Iеш, культура Дворец хьалдеча къахьегаргда трикотажни фабрика, ГI. Ахриева цIерагIча завода, кхыча предприятей болхлоша.

Совхозашкара гуйран балхаш, керттерча даькъе ялат чуэцилга а, сихдаларца, хьалхагIа лийрхIача бесса Iама гонахье гоае жагI хьатIакхахьа транспорт хургьяц, из болх кIеззига тIехьататта безаргба. ХIаьта а кулгашца хьабе вIаштIехьдола болх бергба цига.

Коммунистически субботниках баьча балхах доагIа ахча пятилетка фонде хьожадергда.

СЕДКЪИЙ ОРБИТАШ

Адамлен исторе ши дата да — 1917-и 1957-и—Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце шуи космически зама дIайолаенна шуи. Уж шоайла хадданза дувзаденна да. Сийлахь-боккхача Октябра Даьхенах хилар сага майра уйлаш кхоачашъяра йола стартовн майда. Цудухьа советски нахаца цхьана эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник урагIъяхийта 20 шу дизар дезду дерригача прогрессивни адамлено.

11 октябре Москве Советски Эскара Центральни театре цу датана хетаь торжественни собрани хилар.

Собране Президиуме — СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель М. А. Яснов, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Л. В. Смирнов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, ВЦСПС председатель А. И. Шибаев, СССР Iилмай Академе президент А. П. Александров, СССР министраш, цIи хеза советски Iилмахой, общественноста викалаш, СССР летчикаш-космонавташ.

Собрани хьайийлар Моссовета исполкома председатела В. Ф. Промыслова. ЧIоаггIа дегаш гIоздаьнна а болаш гулбеннараша новкъост Л. И. Брежнев керте латта КПСС ЦК Политбюро состав юкъейола сийлен президиум хорж.

Къамаьл де дош лу Социалистически Къахьегама Турпала академика Б. Н. Петровна. КIоаргга маIан долаш да, аьлар Iилмахочо, вай мехка Керттера Закон чIоагIдаьча СССР Лакхехьарча Совета сессе болх адамлен космически заман летописа сийлахьча датаца вIаши нийсбалар. Лаьттан хьалхара искусственни спутник урагIъяхийтар ший лоархIамга диллача Iалаьмате докхха хIама дар. Адамле юкъарчал доаццаш космически аре караерзае доладеннилга хьакхайкадир цо.

Ю. Гагарина легендарни рейсах дерригдуней-исторически лоархIам бола событи хилар. Цо баь космически никъ лаьттан цивилизаце исторе чухь даим яхаргйола къаьгга событи а йолаш бахаргба.

Космически аре тохкача башха-дика хIамаш карагIдаьннад Советски Союзе низ бола индустри, вIаштIехьъяьккха дика индустри хьаяр, квалифицировани кадраш хьалкхеяр бахьан долаш. Дуккхача лостамегIа керттера моттиг а лоацаш доккхий хIамаш карагIдаьннад советски Iилмана. Цу даькъе дуккха этапни дешаш эггара хьалха къоастадаьр Советски Союз я. Космически тохкамий керттерча лостамех цаI ба йIаьххача хана лаьрхIа орбитальни Iилман станцеш хьаяр — из ба саг космосе кхачара керттера никъ. Наха а автоматически а лелаеш йолча «Салют» яхача орбитальни Iилман станцеша торо хулийт Iилман техникан лоархIаме декхараш кхоачашдайта.

Гулбеннараштa хьалхашка иштта къамаьл дир СССР летчика-космонавта, Советски Союза шозза Турпала В. Н. Кубасова, Ленински комсомола цIерагIча автомобильни завода слесара Н. С. Сударикова.

Собране доакъашхоша массава раьза а волаш КПСС Центральни Комитетага, КПСС ЦК Генеральни секретарага, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателага новкъостага Л. И. Брежневга дахьийта моаршала письмо тIайийцар.

(ТАСС).

«СОЮЗ-25» ЯХА КОСМИЧЕСКИ КЕМА НИКЪ БАЬ ДАЬННАД

ТАСС ХОАМ

1977 шера 11 октябре «Союз-25» яхача кема тIа балхаш даь баьлча космонавташ новкъостий Коваленок Владимир Васильевичи Рюмин Валерий Викторовичи лаьтта Iобессаб.

Московски ха 6 сахьати 26 минути яьлча космонавташ тIабола Iочуяйташ йола аппарат кIаьдда Iоессар Советски Союза територе тIа город Целинограда 185 километр къилбаседамалхбузехьа.

Орбита тIара Iочубаххалехьа космонавташа кемана ориентаци йир, цул тIехьагIа болх бе йолаялийтар тормоз тоха двигательни система. Двигатель болх баь яьлча кема отсекаш дIа-юха къаьстар, Iочуяйташ йола аппарат Iолохъялара тракторе тIа яьлар.

Сагала тормоз техачул тIехьагIа расчетни лакхал йола парашютни система юкъейоалайир. Лаьттан юххе кхаьчача кIаьдда Iохара двигателаш болх бе йолаелар, Iочуяйташ йола аппарат лаьрхIача районе Iо а хайра.

Лаьтта Iобессачул тIехьагIа космонавташкара В. В. Коваленокагареи В. В. Рюминагареи хьал дика да.

ЗВЕЗДНЕ ЮХАБАХКАР

Звездни городоко 11 октябре безаме тIайийцар «Союз-25» яхача кема тIа сигала болх баь, ше хьалкхебаь бола Коваленок Владимири Рюмин Валерийи. Москвана юхерча аэродроме ба космонавтий гаргара нах, кийчо яра Центра кулгалхой, Iилмахой, инженераш.

ТрадицегIа самолета трапа юхе лу экипажа хьалхара рапорт. Цул, тIехьагIа доттагIий, гаргарча наьха кулгаш лувц, шоай лаьтта юхакхачарца даькъала бу.

Космонавташи накъабаьхкараши Звездни городока центральни аллеягIа боагIа, Гагарин Юре памятника хьалхашка зизаш дохк. Цул тIехьагIа митинг хилар. Цига къамаьлаш дир Iилмахоша, конструктораша, космонавташ кийчбеча Центра кулгалхоша, «Союз-25» яхача кема экипажа членаша.

Митинг чакхъяьлча космонавташа журналистий хаттарашта жопаш делар.

(ТАСС корр.)

Н. И. БЕЛЬДЕНА, Ф. Г. ДАДАЕВНА, М. П. КОДРЯНАНА, Б. А. ТУЛЕГЕНОВАНА, С. А. ЯКОВЛЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаь «Дошо гуйре» яха искусствай республикански фестиваль йолча хана концерташка йоккхача говзалца дакъа а лоацаш къахьегамхошта культурни гIулакх дарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Бельды Николай Ивановича — Мосцирка солиста, Якутски АССР заслуженни артиста, Дуьнен халкъашта юкъерча конкурса лауреата.

Дадаев Феликс Гаджиевича — Дагестански АССР халкъа артиста.

Кодряна Мария Петровнана — Молдавски паччахьалкхен филармоне солисткана, Молдавски ССР заслуженни артисткана.

Тулегенова Бибигюль Ахметовнана — Абая цIерагIча Казахски оперai балетеи паччахьалкхен театра солисткана, СССР халкъа артисткана.

Яковлев Сергей Алексеевича — МХАТ артиста, РСФСР заслуженни артиста.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 6 октябрь.

ГРУЗЕ ВОКАЛЬНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНИ АНСАМБЛА КОЛЛЕКТИВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаь «Дошо гуйре» яха искусствай республикански фестиваль йолча хана концерташка йоккхача говзалца дакъа а лоацаш къахьегамхошта культурни гIулакх дарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Грузе вокально-инструментальни ансамбла коллектива.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 6 октябрь.

Нохч-ГIалгIай транспортни управлене автоколонна 1737 хьинаре къахьегаши башха-дика толамаш боахаши хиларца дукххача болхлошта вовзаши цар сийдеши вз № 47—74 йолча автомашина водитель Кайсаров Лом-Iаьла. Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна ше цIавеча ше къахьегаш хиннача цу моттиге юха а балха вера из. Кхо шу дизад цо укхаза къахьега. Къонача коммуниста массаза а ший новкъостишта хьокхам телаш болх бу.

СУРТА ТIА: водитель Л. Кайсаров.

С. ХАКИЕВА сурт.

ХIАРА БАЛХА ДЕННА—ДИКАЛА ЗНАК

ЯХЬ—ТОЛАМИЙ ЛАРД

Вай республике духхьашха «ХIара балха денна — дикала Знак!» яха инициатива дIа а йолаяь, из хьаллацара ерригa коллективаш тIахьийхар я СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллектива.

— Химзавода коллектив укх тIеххьарча пятилеткашка массаза а дика къахьегаш хьайоагIарех я. Фуд теш цо керда инициатива дIайолаярах укхаза хувцаденнар? — хьаттар аз профсоюза завкома председателага Маковкин Владимир Стефановичага.

— Дукха да хувцаденнараш, доккха да цох даьна беркат, — йоах цо. — Хьалха дIадахача шерашка духхьала паччахьалкхен плани тIайийца социалистически декхараши толамца кхоачаш а деш, брак йоацаш продукци арахийцача дукха сагота хилацар химикаш. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегача химикаша лакхе белгалдаьхача хьоккамел совгIа чIоагIа терко еш да бедал, реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхояра нормаш кхоачашъяр, къахьегамен технологически дисциплина телха ца яр, производства культурей къахьегама овсарлен лакхъяр, мамогга кийчъеча продукцега дIадолар кIезигдар, лоаца аьлча производства эффективности берригача балха дикали лакхъяр. Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаьча химикаша даьхача къахьегама толамий денна итогаш ю. Уж массанена дIайовзийтара хIара цехе, участке бIарг тIаоттаргболча хьалтеха йоаллача социалистически яхьа экрана тIа дIаяьзъю. Цул совгIа социалистически яхье хьалхалатташ бараш малагIаш ба ховргдолаш заводской социалистически яхьа экрана тIа дIаяьзъю цехий, участкай, службай, отделий коллективаш, радио чу гIолла дIакхайкабу. Даьхача къахьегама толамашка, иштта яхье котъяларга хьежжа премеш хьежаю коллективашта. Цудухьа ше-ший коллектив яхье котъялийта гIерташ тIагIертта къовсам лоаттабу хIара болхлочо, инженераша, техникаша. ХIаьта яхье хьалхалаттарий опыт шерра дIа-юха йоаржаеш, тIехьабусарашта новкъостал деш дукха къахьег общественни организацеша а.

— «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьега доладаларах доккха беркат даьннад тхона, — аьлар мугIаререча болхлочо, № 45 йолча цеха слесара Мамаев Мовлета. — Оаха доаха толамаш дIаяьзлеш йола социалистически яхьа экран чухьежа кизга а хинна дIаэттай тхона, хIана аьлча хIаранена хов ше дийнахьа даьр фуд. Из дика гIулакх дIадоладалехьа хьалхарча шерашка цхьацца йола моттигаш нийслора къахьегаш бараш тIехьабувлаш, баьха хьаухаш е ханал хьалха цIаухаш, технологически режим телхаеш, сменаш хувцалуча хана е гIаьле увза бувл яхаш болхлой тIера бувлаш итташ минуташ балха ха зехьа йоаеш. ХIанз уж санна дола гIулакхаш цIендаь дIадаьхад тха коллективера. Ший бехкагIа бIарчча коллектива балха тIа Iаткъаргдолаш хIама ца нийсдалийта гIерт хIаравар. Иштта болх барах доккха беркат даьннад тхона. Кичъю продукци дикен тIехдикен мара а йоацаш цхьаккха цех е участок яц тха предприяте тIахьаьюсаш.

Из боккха толам ба. Цхьабакъда цох кхоачамбаь Iе дага бац химикаш. Цар хIанз хьалхашка оттадаь декхараш да цхьаккха бригада, смена е болхло тIехьавусаш хургвоацаш гIулакх делга. Цу даькъе шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегача химикаша бизза пайда ийбу шоай кхоачамех. Цудухьа дог гIоздоаха къахьегама толамаш доах цар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера. ТIаийцача социалистически декхарех шера план ханал кхо ди хьалха кхоачаш а еш, заданел совгIа цхьа миллиони ши бIаь эзари сома маьхa фенол, ацетон, спирт, полиэтилен, кхыйола химически продукци арахеца лаьрхIадар. ХIаьта завода коллективо ийс бетта план ханал диъ ди хьалха кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай цхьа миллионни 663 эзари сома маьхa продукци. Заданел совгIа продукци арахецара шера тIаийцача социалистически декхарех лаьрхIачул 463 эзар сом мах бола продукци дуккхагIа кийчъяьй завода коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра шера тIаийна декхараш шозза гаргга тIеххоачаш а деш, дIабахача ийс бетта из лакхъяьй 2,3 процент, хIаьта соахка цу юкъа хинначул иттех процент лакхъеннай из.

Паччахьалкхен план дикка тIеххоачашъярал совгIа тIаийцача социалистически декхарий цхьаккха пункт яц толамца кхоачаш тIеххоачаши ца еш. Ийс бетта керда 52 болхло кийчвс лаьрхIача 96 болхло кийчваьв. 581 химика квалификаци лакхъе езаш хиннача, лакхъяьр 1012 болхло ва. Къахьегамен продукцен дикала управлени яра йола комплексни система йиллача ханал хьалха производствана юкъейоалаьй химикаша. Паччахьалкхен дикала Знак йолаш керда шин тайпара продукци арахеца йолае лаьрхIадар цар. хIаьта хIанзлехьа шин маркагIа долча полиэтилена еннай паччахьалкхен дикала Знак. Ийс бетта тIаийцача социалистически декхарел дуккагIа кхоъ-ах миллион сома маьхa арахийцай лакхерча категорех йола химически продукци. Шера тIаийца хинна социалистически декхараш ийс бетта дикка тIеххоачаш а деш завода коллективо кхояьй 4641 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 21115 гикакалори йовхала энерги, 9780 углеводороди бедал, 800 тонн бензол.

Иштта толамаш даха вIаштIехьдаьннад хьинар кхо ца деш къа а хьегаш химикаша шоай къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах. Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах ийс бетта бе беташ хинна пайда 112,5 эзар сом долча, баьр 130 эзар сом да. Керттерча производствении фондех пайда эцилта тоа а деш, фондоотдача боарам заданел 0,2 процент лакхбе декхараш тIаийцадар укх юбилейни шера химикаша. Уж декхараш дIабахача ийс бетта тIеххоачаш а деш керттерча производствении фондех пайда эцара задани 3,3 процент тIеххоачаьйир цар.

Предприяте коллективо доахача толамашта юкъе дизза дакъалоац рационализатораши изобретателашеи. Ийс бетта цар тIаийцача социалистически декхарех производствана юкъейоалае езаш яр паччахьалкхенна 862 эзар совгIа сом шера пайда бергбола 552 рационализаторски предложении изобретении. ХIаьта цар ийс бетта производствана юкъейоалаяьй паччахьалкхенна шера 870 эзар сом пайда бергбола 576 рационализаторски предложении изобретении. Шоай къахьегама толамаш химикаша хетаду Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача дезача цIейна.

СССР керда Конституци арагIаи йоацача СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаши чIоагIа къоабалъяь тIаийцача цар шоай дерригa низаш оарцагIдаьхад Октябра 60 шу дузача цIейна башха-дика къахьегама совгIат кийчдара, юбилейни шера план ханал дуккха хьалха кхоачашъяра. Шоай къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба уж укх деношка. Товарни продукци арахецара октябра хьалхарча декада задани а дикка тIеххоачашъяьй цар.

Иштта къахьегача химзавода коллективе итташ сменаш, бIаьш химикаш ба хIанзлехьа Октябра цIей сийна тIаийца декхараш тIеххоачашдаь. Царех я Клименко Иван Иванович, Гульванский Владимир Александрович керте латта сменаш, аппаратчикаш Кузьминова Таисия, Абина Тамара, Борчевский Олег, слесарь Островский Николай, аппаратчик Ахмурзаев Ширвани, кхы дуккхабараш а. Даим технологически режим нийса а лелаеш сменни нормаш дикка тIеххоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ШОАЙ БЕРЕХ УДА ДАЙ

Вай социалистически общественнаре хургдолаш Iалашдаь да берий вахар. Берий, ноаной йоакхо елга Советски паччахьалкхен декхар а да, хIаьта цунца гаранти а лу законо.

Даьхенна мутIахьа хургдолаш, коммунизм хьалъена дизза дакъа лоацаргдолаш бераш хьалкхелелга паччахьалкхен лоархIаме гIулакх хиларал совгIа дай-ноаной хьалхарчарех цхьа декхар а да.

Цхьабакъда, хIанз а нийслу-м ба дезала а общественноста а хьалхашкара шоай бехктокхам ца бовзаш бола нах. Мишта лархIа мегаргъя модаь-наьна юридически а моральни а бокъо еагахьа санна шоай бераш уж зуламе хилча? Йишъехача эIамигача бера цIогIа хьахезача, дIатайсача берий бIаргашка латта бала байча дог тохалуш доаца да-наьна шоай вахарера эгара дезагIа долча хIамах дIакъаьсталга халаш.

Кхыметтел суда решени хиначул тIехьагIа а кхийна далайза дола шоай береш кхабара кIалхарбовла гIертилга — из-м масса хана деиз тIехьенна доаллеш хьадогIача адамленна духьалвалар ма дий. Цун а иштта цхьан хана шоаш къоаналo кIалбитача шоай кхийнача берий кхурча гIертаргхилара а уйла еш бац суда определенех алименташ дIа ца теларагIа милице лехаш бола Дзюба Евгений Иванович, Кузьменко Борис Петрович, Цаликов Казбек Амирханович, Тощенко Анатолий Григорьевич, Нестеров Анатолий Александрович, Филянский Альберт Владимирович, кхыбараш. Цу тайпара нах долхаш кIезига къахьегаш суда исполнителаша. Дукха ха хьалха дохадаьча Елецкая улицагIарча № 34 йолча цIагIа дIаязваь а волаш микрорайоне вахаш хиннав Умаров Султан Магомедович. «Чечингпромстройматериалы» АТХ шофералла цо болх беш хилар гучадаьннад. Юха алименташ дIаийде долалаьд цун 3 бер.

Юкъара тIаийца законаш телха а деш берий вахар дохадераши нахадлаш лира къовсам лоаттабу социалистически законносто. РСФСР уголовни кодекса 122 статьях чуволла цхьа шу ха техай 13 бетта 615 сом алименташ дIа ца луш лийнача Горский Анатолий Николаевича. Иштта чуволла ха техай пхе шера алименташ дIа ца телаш лийнача Пареньков Владимир Петровича а. Цу тайппара таIазара кIалхарвоалаваланзар Муртазалиев Ваха Махмудович, Кудузов Алха Вахаевич. Дукхача хана деиз ахча дIа ца телаш лийна Митюшин Валерий Степанович уголовни бехктокхаме озара йола определени яьй судо. ХIанз тохкаш да Арнаев Дмитрий Михайловича, Спиридонов Алексей Ивановича алименташ дIа ца телара гIулакхаш а.

Советски закона боккхача лоархIаме кхоачашъеш я алименташ хьадахара исполнительни листаш. Из боккха болх лерттIа лелабе декхарийла баьб предприятей, организацей, учреждений, колхозий, совхозий, кхыча организацей бухгалтераши кхыбола счетни болхлойи, законаш телхадарах, алименташ хьадахара гIулакха берий ноаношта доаггIача бесса гIоновкъостал ца дарах бехктокхаме а озаш.

Царех дуккхагIбараша шоай декхараш лерттIа кхоачашду. Масала из лоархIаме гIулакх дика леладеш ба Ацетонови завода, «Чечингражданпроекта», «Грозэнерго», Грозненски автотранспортни предприяте, «Грознефть» объединене тампонажни контора, СССР 50-шу дизара цIерагIча химически завода, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-8 бухгалтераши счетни болхлойи.

Бухгалтераш а уж санна дайноаной ба Цхьабакъда, хала хете а царех цхьабараш алименташ кIал сеIадара, берий хьашташ кхоачашдара башха шоашта хало ергйоалаш-м бац. Цар шоай де дезар ца дар бахьан долаш жалобаш язъе езаш хул алименташ ийду ноаной. Масала, цу тайпара гIулакх нийсдалийтар юрташка электрически линеш йохкача Нохч-ГIалгIай № 66 йолча колонна бухгалтера Холмина Екатерина Ивановнас. Балхара дIаваьннача Дикарев Геннадий Викторовича алименташ дIатела исполнительни лист шоллагIча дийнахьа дIаяхьийта езача метте кхаь бетта улла а яь халкъа суде дIаяхьийтай цо.

Цхьаболча предприятей кулгалхоша йIаьххача хана балха хьа ца уха нах балхара дIабахара приказ ца тохаш а дукха моттигаш нийслу. Из бахьан долаш исполнительни листаш бухгалтере йоадаярца юкъагIуввл алименташ хан-ханцахьа дIаийделга Царех лархIа езаш я Нохч-ГIалгIай плодосеменоводчески госпромхоз. 1976 шера 1 ноябре деиз цу организацера дIаваьнна мича вахав ца ховш ва Петрушин Павел Сергеевич. хIаьта исполнительни лист укх шера 23 марта мара дIаяхьийтаяц халкъа суде.

Суда решенега хьежжа алименташ телар белгалдеш паспорта тIа дIаяздаь доллаше а администраце керда балха эттача сагагара алименташ хьа ца доахаш, суда исполнителага хоам ца беш моттигаш а я.

ССР Союзен союзни республикайи граждански судопроизводства ларда 55 статья тIа белгалъяьккхай судий решенеш кхоачашъяра йола суда исполнительни статус. хIаьта из шоашца юкъаеина бола кулгалхойи гражданаши судий решенеш бокъонца ший ханнахьа кхоачашъе. уж кхоачашъеш бараштa новкъостал де декхарийла ба Бакъдар аьлча, цхьабараша кхоачаш-м дац уж декхараш.

Декхар дIадохьийтачо даьккха алапи, кIалхьожаяь подоходни налог, алиментий процент, кхыдараш дIаяздац «Монтажтермоизделие» треста спецуправлене бухгалтера. Цу гIулакхах чIоаггIа хала а хеташ язу город Орджоникидзерча гражданка Л. Н. Хугола.

Нагахьа санна уголовни бехктокхаме озаргболаш карагIдаьннар деце а кулгалхошта воздействи е бокъо луш я РСФСР ГПК 344, 394 статьяш. Цудухьа Заводской района халкъа судо алименташ хьадахара де дезар ца дар бахьан долаш 5 сом гIод техар № 10 йолча ГПТУ бухгалтера Новикова Анастасия Георгиевнайна, хIаьта «Грозный» яхача перекачивающи станце бухгалтера Корчагина Наталия Ивановнайна ший ханнахьа исполнительни лист дIа ца яхьийтарагIа — 10 сом.

Алименташ телараш балхара дIабаьнна хиларца халкъа суде юха дIаухийта исполнительни листаш тIа а цхьанна гIалаташ дувлийташ моттигаш нислу: хилланза дагрдоаца йоазош дац, болхама кулгалхочо кулг язданза а печать йоацаш а хул, балхара дIавоалача хана алименташ текхарий алапеш тIаяздац, нагахьа санна шоашта ховш хилча цар болх бу, баха моттигаш белгалъяц. Цу гIулакхаша кхы а халача хьалага бовккх суда решенеш кхоачашъечун болх.

Иштта белгалдаккха дезаш да, алименташ хьадахара учрежденешка, организацешка, предприятешка хьакхухьийта исполнительни листашта массанахьа регистрацеш еш ца хилар, хьаккаьча ха белгал ца яр, дала доаггIача бухгалтере отделе расписках дIачу ца телар. Цу тайпара доал а деш исполнительни листаш юкъарча шкафашка, истолашка лелаеш моттигаш хул. Цул совгIа заказной письмоца а ца дойташ моллагIча бетта чу а делле уж юха халкъа судашка хьакхухьийташ а нийслу. Духхьал из гIулакх бахьан долаш 10 сом гIод такха дезаш хилар Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене спец. СМУ бухгалтер Березенкина Анна Александровна.

ХIана а массанахьа лерттIа жопаш телац алименташ доахача ноаной хаттараштa, жалобаштa, лелаяц учет.

Предприятешка, боахамий, гIишлой организацешка документальни ревизи е бохийтача шоай ревизораштa алименташ нийса хьадоахий, цар учет миштa лелаю хьажара декхараш тIадахкa декхарийла ба министерствайи централи учрежденейи керттера бухгалтераш.

М. ФЕДЯНИН,
Заводской района халкъа суда воккхагIвола исполнитель.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПРОМЫШЛЕННОСТО 1977 ШЕРА ИЙС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГЕХ БОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР статистически управлене хоам

Продукци маьхала яккхара ийс бетта план республико кхоачашъяьй 101,7 процента, цунца союзни доал долча предприятеша 101 процента, республикански доал дараша — 103,8 процента, республика Министрий Совета карарча промышленносто — 101,8 процента.

Промышленноста доакъошка продукци арахецилга 1976 шера ийс беттаца нийсийча дукхагIа хиннад укх боараме:

Машиностроении металлообработкеи — 8 процента.
Хьуни хьух хIамаш хьаюи промышленность — 6 процента.
Яйга промышленность — 3 процента.
Кхачан промышленность — 9 процента.

Предприятешка гIолла продукци маьхала яккхара план кхоачашъяри производства дегIаяра темпаш дегIаяхкари укх даниеша хьахьокх:

	1977 шера 9 бетта план кхоачашъяр: процент	1976 шера 9 беттага диллача 1977 шера 9 бетта процентаца
Ленина орден лелаю «Грознефть» производствении объединени	102	97
Химически реагентий Карабулакски завод	103	107
«Севкавнефтегазпереработка» Грозненски производствении объединени	102	118
«Грознефтеоргсинтез» Грозненски производствении объединени	100.5	99.6
«Красный молот» завод	101	108
«Оргтехника» Грозненски производствении объединене «Электроприбор» завод	102	107
«Пищемаш» завод	105	103
ГI. Ахриева цIерагIа йола «Электроинструмент» завод	104	115
«Трансмаш» завод	93	107
Электромеханически завод	101	104
«Нефтехимзапчасть» завод	102	108
Медицински инструментий Гудермесски завод	104	108
Грозненски ремонтно - механически завод	101	99,0
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завод	103	111
«Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завод	99,0	104
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	100,3	100,2
«Терек» яха Нохч-ГIалгIай мебельно хьу чакхйоаха объединени	103	108
Ацетонови завод	104	108
Хьун боахама управлени	103	105
Цементни завод	93	105
Аьшкбетонни конструкцей Грозненски завод	100,2	105
ЦIеной йоккхача панелий Аргунски завод	100,2	171
ГIишлой материалийи гIишлой индустреи Аргунски комбинат	100,8	93
«Чечингушводстрой» гIишлоний управлене аьшкбетонни хIамай Аргунски завод	122	115
«Чечингсельстрой» треста аьшкбетонни конструкцей завод	100,4	97
Назрановски трикотажни фабрика	102	109
Швейни производствении объединени	104	100,1
Кога гIирса фабрика	86	88
«Консервплодоовощ» Нохч - ГIалгIай производствении аграрно-промышлени объединени	103	96
Грозненски дулха комбинат	104	124
Шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай производствении объединени	110	110
«Чеченингушвино» Нохч - ГIалгIай производственно - совхозни объединени	105	108
«Чечингушпромстройматериалы» производствении объединени	100,4	103
Республика кхачан промышленноста министерство	103	100,2
Моттигерча промышленноста министерство	102	111

Промышленни продукце керттера тайпаш арахецар укх даниеша хьахьокх:

		1977 шера 9 бетта арахийцад	1976 шера 9 беттага диллача 1977 шера 9 бетта процентаца
Электроэнерги	млн. кват. сахьат	2260	100.0
Газ	млн. куб. м.	1925	98
Болат	эзар тонн	24.7	92
Мехкдаьтта аппаратура	эзар тонн	12.9	104
Насосаш		609	127
ТIоанаш хица доха дара йола агрегаташ		57	84
Скважинаш караерзаяра йола цементировочни агрегаташ		471	107
Тракторий прицепаш	эзар	10.5	105
Трансформаторни подстанцеш		1264	100,1
Электрографически аппараташ		1765	104
Электрически инструмент	эзар	205	127
ГIишлоний кирпишк (колхозаша ер йоацаш)	млн.	136	100,0
ГIишлоний кIир	эзар тонн	28	112
Гипс (алебастр)	эзар тонн	5,2	72
ВIашагIъехка аьшкбетонни конструкцеши деталеши	изделей эзар м³.	186	99,0
Цемент	эзар тонн	401	94
Хьу араяккхар (колхоза кийчъю хьу йоацаш)	эзар куб. м.	94	106
цунца: гIишлоний хьу	эзар куб. м.	40	100,0
Чакхъяьккха хьу (колхозаша чакхъяьккхар йоацаш)	эзар куб. м.	28	88
Хьун шолхех яь Iоакъаш	эзар куб. м.	41,5	103
Фаттан хьекка фанера	млн. кв. м.	6,2	110
ТIехьнахьа дувхаду пазата барзкъаш	эзар барзкъа	165	121
Чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш	млн.барзкъа	3,9	139
Шаейни хIамаш	млн. сом	40,2	99,6
Телата кога гIирс	эзар пара	647	92
Дулх (промышлении кийчдер)	эзар тонн	10,1	126
Дулха маршаш	эзар тонн	3,9	107
Бедала паччахьалкхен ресурсаех даьккха хьайбай даьтта	тонн	976	123
Бедала паччахьалкхен ресурсаех даьккха генарий даьтта	эзар тонн	7,0	158
Чакхъяккханза йолча шурий продукци	эзар тонн	43,5	106
Хьаьна нахча, брынза а йолаш	эзар тонн	1,3	104
Шекар	тонн	902	99,9
Кондитерски хIамаш	эзар тонн	3,4	103
Маькхи маькха-булкаши	эзар тонн	55,7	96
Макаронни хIамаш	эзар тонн	3,7	107
Консерваш	млн.усл. банка	79,4	81
Йий	эзар дал	938	103
Металлически пхьегIаш	тонн	232	85
Аьшка менгеш	эзар	19,0	103
Шариковни ручкаш	млн.	4,6	90
Бытови химе товараш	млн. сом.	5,2	106
Мебель	млн. сом.	14,5	105

Продукци маьхала яккхара юкъара план республико кхоачашъяь яле а цхьайолча предприятеша бизза пайда ийцабац производствении мощностехи торонехи.

1977 шера ийс бетта план кхоачашъяьяц болат, насосаш, цементировочни агрегаташ, тIоанаш хица дохадара йола агрегаташ, тракторий прицепаш, хьун материалаш, мебель, гIишлоний кирпишк, вIашагIъехка аьшкабетонни конструкцеши деталаши, цемент, чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, кога гIирс, консерваш, генарий даьтта, йий арахецара.

Культурно-бытовии, боахамеи товараш арахецара ийс бетта план 101 процента кхоачашъяьй, соахка цу ханарчул 6 процента дуккхагIа арахийцад уж товараш.

Грозненски кога гIирса фабрике, текстильно-галантерейни производствении объединене, художественни промыслай производствении объединене, шурий промышленноста объединене моттигаш я дикал лоха йола продукци арахецаш.

1977 шера ийс бетта къахьегама овсарле лакхъяра план ерригача республика промышленносто 101,2 процента кхоачашъяьй, 1976 шера 9 беттаца нийсийча къахьегама овсарле лакхъеннай: «Севкавнефтегазпереработка» производствении объединене — 21 процента, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе — 10 процента, «Красный молот» «Электроприбор» заводашка — 8 процента, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене Аргунски аьшкабетонни хIамай заводе — 20 процента, Ацетонови заводе — 8 процента, Нохч-ГIалгIай химически заводе — 11 процента.

Цу цхьан ханна къахьегама овсарле лохъялийтай Грозненски ремонтно-механически заводе, гIишлой материалийи гIишлой индустреи Аргунски комбинате, Сунженски мехлесхозе, Серноводски минеральни хин заводе, № 3, № 4 йолча маькха заводашка, кхыча предприятешка.

Республика промышленносте чакхъяьхай керда техника, дикагIйола технологи юкъейоалаяра, производствон къахьегами вIаштIехьбаккхара гIулакх эргадоахаш тоадара мероприятеш.

Тоаденнад производствении объединенейи предприятейи технико - экономически хьокхамаш, арахеца продукци дикагIа хиннай, производства эффективность айеннай. Промышленни предприятей коллективаша шоай къахьегама низаш тIадерзаду Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIа накъадахара, юбилейни шера планаши социалистически декхараши кхоачаш а тIеххоачаш а дара.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР
СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ.

«Сунжанефть» НГДУ дуккхача мехкдаьттахошта дика вовзаши цар чIоагIа лоархIаши ва «Сунжанефть» НГДУ № 27 йолча трапни установка воккхагIвола оператор Подолякин Григорий Григорьевич. Хьинаре къа а хьегаш хаддаиза социалистически яхье хьалхалатташ хиларца, ший новкъосташца товш хиларца даьннад цун сий коллективе. 36 шу дизад мехкдаьтта доахача промышленносте из къахьегаш вола. Цу шерашка Iалаьмата йоккха опыт Iоаьяй ший балха тIа. Из дог раьза долаш дIа а луш итташ къона говзанчаш кийчбаьб цо.

Иштта волча цунна дукха совгIаташ тийннад. Цун накъъа тIа лепаш я «ийслагIча пятилетка Ударник» яхеи «Социалистически яхьа отличник» яхеи шиъ сийлен Знак.

СУРТА ТIА: воккхагIвола оператор Г. Подолякин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссешка

ФИЗИЧЕСКИ КУЛЬТУРЕИ СПОРТИ ЮРТА

Физкультурни болама декхар — советски наьха унахцIено чIоагIъяра, цар творчески вахар дIаьхдара гIо дар.

Укх тIеххьарча хана Советаша, цар органаша, министерствайи, ведомствайи, колхозийи совхозийи кулгалхоша, КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, кIезига терко тIаахийтац юртара физически культурей спорта дегIайоалаяра, спортивни база чIоагIъяра.

Цу дерригнех лаьца къамаьл хилар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета халкъа образоване, культурай спортаи йолча комиссе заседане «Урожай» яхача ший лоIамерча спортивни обществе физкультурно - массови болх вIаштIехьбаккхарах» дош дувцача хана.

Заседанена кулгалдеш вар цу комиссе председатель М. Н. Павлов. Доклада тIа а кхычар даьча къамаьлашка а белгалдоахар «Урожай» общества коллективашка физически культурай спортеи занятеш, спартакиадаш, спортивни яхьаш вIаштIехьъяхара белггала болх беш хилар.

Цунца цхьана хоадам бола кхоачамбоацараш а белгалдаьхар укхаза. Ачхой - Мартановски, Малгобекски, Надтеречни, Наурски, Грозненски, Советски, Шалински районашка кIезига терко тIаухийт карирхой дегIа чIоагIбара, физкультурей спорти шерра йоаржаяи.

Дуккхача районий юрташка, колхозашка, совхозашка кхыметтел чоалхане доаца спортивни гIирсаш (волейбольни, баскетбольни, бадминтонни площадкаш) дац.

«Урожай» общества республикански Совета кулгалхой терко тIаэзай физкультурни кадраш, къаьстта тренераш, инструктораш - методисташ, хьахержача, царна кхетам луча долча кхоачамбоацараштa.

Комиссе могадир «Урожай» общества республикански Совета Нохч - ГIалгIай Министрий Советерча физически культурай спортаи йолча Комитетаца, юртабоахама, кхачан промышленноста, мелиорацеи хин боахамеи министерствашца, «Сельхозтехника» республикански объединенеца, цу доакъой профессиональни союзашца цхьена юрташка бахача наха юкъе бу физкультурно-массови болх тоабар, спортивнаи унахцIено чIоагIъярен болх комплексни хьисапе белга Iалашдара мероприятеш отта а яь чакхйоахилга, хIаьта иштта спортивни база чIоагIъелга.

Моттигерча Советашта, цар исполнительни комитеташтa Комиссе могадир юрта бахача нахаца беча физкультурно-массови, спортивнии унахцIено лораярен болх вIаштIехьбаккхара дешашка хан-ханнахьа хьежилга.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома V пленума решенеш кхоачашъеш

БЕЛГАЛАГIА ДОЛА МУРДИЙ ТОАБАЙ ГIУЛАКХАШ

Нохч-ГIалгIайчурча бусалба наьха дынах бола тешам ислама овлангарча хьехамашта гаьна ба. Нохчашеи гIалгIашеи дынца дувзаденна къоабалъяь хьайнцараш шейхий культаш я, культах тешараш дуккха кIезигбеннабале а. шийна тIехьа латтараштa культо еш йола воздействи вай хана геттара мелъеннаяле а.

Дынах тешача нохчийн гIалгIайн сакхетамга диллача доллача хIаманна низ кхоачаш вола АллахI шоай дунеи гIулакхех чуйнкна боахкача наха бIарго а тIаккхача а йиш йолаш хиннавац. Цхьабакъда шейхашцара гIулакх ше да. Шийнеи шийх тешараштеи юкъе юкъарчал леладе аьнна ма бахкийтабий уж АллахIа — цар даьлаца къамаьл ду, цу цхьан ханна наха а гарга ба уж. Лоацца аьлча, дыно яхачох, сигалара иерархи бокъонца лаьттан тIарчунга хьежжа хиннай: даьла. паччахьа а мо мара, вельможашцеи къаьсттача агенташцеи. вешта аьлча шейхашца, пайхамарашца, малайкашца мара къамаьл долаш хиннавац.

Дын гIулакхий уж традицеш дIайола а енна, чIоагIъеннай къиза классови Iазап тIалаттача хьалашка. Социалистически общество социальни овлаш теладеннад дын, хIаьта а ховш да, вай вахара цхьайолча оагIошта цо тахан а тIехьа влияни елга. Белггала аьлча, шейхий культ, ший куца хувца а енна, таханарча хьалашца таръяла гIерташ я. тIаккха цу гIулакхо новкъостал ду цунна ший ха йIаьхъяра. Мурдий дын гIулакхаш, цар еш йола Iамалаш, са кIалхара даккхара йовкхонаш дунеи тIарча цар тайп-тайпарча гIулакхашца юзаенна я. Цул совгIа, дына Iамалаша новкъостал ду царна е даьлаца а, е шейхаца а дувзаденна цхьаккха хIама доацаш дола шоаш лерхIараш чакхдахара.

Нохч-ГIалгIайчеи хIанзалча юрта быта шейхий культа гIулакхаш, малагIча наькъашца юкъедоагIа хьахьоккхаш дола масал доаладергда аз.

Нохч-ГIалгIай АССР Гудермесски районе 1975 шера е маларца а, е авареца а, е латартохарца а, е дегабуам барца а дувзаденна хIама доацаш саг вийра. МалагIча бахьанах вийнав из?

Халахете а, 22 шу даьнна из зIамсаг вера бахьанаш общественности нийса кхетадаьдац, из вийнараштa Iаьдало де доаггIаш дола таIазар даьдале а. ХIаьта чIоагIа дог тийша а волаш сона хетачох, цун бокъонца дола бахьан шейхий культа гIулакхаш да. Цунна шо духтIадаха хьожаргва со. Венначун юртара дынах тешараш шин вирда бекъабенна хиннаб. ЦаIаш шейха Тошо-Хьажий мурдаш хиннаб вожаш — шайха Кунта-Хьажий (шаккхе. шейх XIX бIаьшерене Нохчашкахьа ваьхав).

50-гIа шераш чакхдоалаш шоай гIулакхаш къаьстта чIоагIа айдир Кунта-Хьажий вирдах болча мурдаша. Из дар цхьан юртара дуккха а дуккхагIа бола дынах тешараш цу вирдаца хинна хиларах. Цул совгIа, цу вирдацара берригаш а хIана бац аьнна бараш юрта эггара доккхагIдолча цхьан фух-тайпах нах бар. Из бахьан долаш Кунта-Хьажий вирдах болча наьха юкъмоттиг айхагIа а «бусалба вошал» консервативнегIа а хулар. ХIаьта а, моттигерча советски органашта духьале еш бацар Кунта-Хьажий мурдех бараш. Шоай берашка школашкеи лакхерча дешара заведенешкеи дешийта гIерт уж, хIанзара образовани яьккха шоай тайпан нах, кхыметтел бехктокхамеча советски гIулакхаш тIа уж хуле а, шоай влияненa кIал лоаттабе йиш хургья аьнна а хеташ. Лоацца аьлча, Кунта-Хьажий вирдах бола нах, кердача вахара хьалаш харцахьа ца лархIарал совгIа, вай ханеца цхьана гIа баха гIерташ а ба (бакъдар аьлча, шоай тайпара).

Общественни хьаштий бала ца хиларо, патриархальщина лакхъяь хьалъоттаяро массе вирдах болча мурдашта хетадолийт, шоай юрта доазонел чухьа шоай хIама тIех леларгдола хьал оттадулургдолаши оттале дезаши шоаш ба аьнна. Бе-беча вирдех бола мурдаш шо-шоай хIама тIехдаккха гIерташ хиларах дийцад моттигерча кепайоазон тIа. Масала, «Грозненский рабочий» яхача республикански газето 1975 шера 28 августе яздора: «Шейха БатIал-Хьажий мурдаш массаза а шоай тхьамадашта мутIахьа болаш, шоай вирдах болча нахаца, къаьстта а тхьамадашца, дувзаденна мел дола хIамаш, чIоагIа къайленца леладеш хьабоагIа. Вирда дуккха гIулакхаш юххьанца, итташ шераш хьалхагIа шоаш хьахиннача тайпара леладеш ду. Из да шоай хIама къаьстта леладе, закона духьалара гIулакхаш леладарах бехке вола шоай мурд фуннагIа-моллагIа даь а таIазара кIалхара ваккха уж гIертар».

Цхьан вирдах бола берригa нах шоайла кхоачарагIа лоархIаш хиларах цкъаза доккхий зуламаш а ду мурдаша. Масала, шайха Солса-Хьажий мурдаша массехк шу хьалхагIа дийнахьа делкъа ханна хьеккха чу а баха ший коаюккъе теха Iовиллав инженер Исраилов Мохьмад алхха цо мурдашта юкъера дIавала лаьрхIад ше аьнна хьакхайкадарах.

70-гIа шераш доладеннача юххье колхоза объездчик хиннача воккхача саго Махьмуда колхоза правлене чу хьакхайкадаьд, Кунта-Хьажий вирдах болча мурдаша шоай доахан колхоза хьажкIий кхашка чулехк аьнна. Махьмуд кхыча — Ташу-Хьажий вирдах хинна хилар белгалдоаккхаргда вай. Цхьабакъда, из цо хьакхайкадар шоайла къувсаш йолча бусалба вежарий шин тоабанна юкъе халахетар дакхха дагахьа даь а доацаш, шийгарча балхо ше декхарийла веладь даь хIама да. ТIаккха, вокх тоабанцарча цхьан мурдо, кхыча деша тIагIолла чIоагIа къовсам а баьккха, урс техад цунна. Судага дахадац дош, боккхийча наха машар баьб царна юкъе. ХIаьта а колхоза объездчик садаккха вуташ хиннавац Кунта-Хьажий мурдаша. Дукха сих ца луш даьд цар шоаш дер. Говза леладаьд гIулакх мурдий тхьамадаша: шоаш юстара а болаш, шоашта тIехьалаттараш тIахийкхаб.

ХIаьта мурдий тхьамада воI школе шоаш деша багIача хана денз Махьмуда йоI дукха езаш хиннав, иштта йоIа зIамсаг а вийзав дукха. Итт классаш чакхъяьхачул тIехьагIа шоай колхозе болх бе сайцаб къона нах. Мари сесаги хинна шоаш вIашагIкхетар даьша къоабалдергдоацилга а ховш, даьшка хаьтта хIама доацаш вIашагIкхийттаб уж. Вожаш машар баьчох Iалла Iийнаб. Саг йоалайнча леладеш мел дола хIамаш даьд шиина а оагIоно. Кхыметтел хIанзарча нейца даьша садаккхеи садолеи ца вуташ кхеставаьча Махьмуда а ший цIагIа чудитад йоIн зIамсаги.

Цхьабакъда саг йоалаярца дувзаденна мел дола гIулакхаш дIахаьда даьнначул тIехьагIа Кунта-Хьажий мурдаша юрта юкъе хабар доладаьд, ше къона хиларах воIо лаьча хIаманна гешт ца дича баргбоацаш хиннаб нейца дай, хIаьта Махьмуда йоI дукха леларгьяц цар нус а йолаш, кастта кхыъкхе саг йоалаергья цар шоай воIа, яхаш. Цу тIа а яьхад, кхалсага куц доацачеи сий доадечеи наькъаца даьд маьрел Махьмуда йоIо. Уж хабараш, бакъдар аьлча, Махьмуда а хезад. Ший йоIах тилла цIи цIенъяр духьа цо, дынах тешаш вола саг ше хиларах тарра, вайнаьха IаьдалагIа нейций даьша къорIах дув буилга дийхад. Махьмуда яхар вIалла теркал а даьдац вокхар. Лоамаи наьха IаьдалагIа из вIалла ла йиш йолаш а хиннадац. ТIаккха цо ший къонгаш хьагул а баь, чIоагIа тIадиллад царна: нейц кхайке хьаара а ваьккхе е гIулакх мишта эттад цунна дIахайта, хIаьта, нагахьа санна цо деш дола къамаьл ший даьша дер санна тIехдаьнна хуле, циггача шоай йиша Iойнтийта еза. Цо яьхха даьд цар, цхьабакъда йиший маро къонахчал хьахьеккхадац, хIаьта а ший сесаг йита а тигалец. ТIаккха Махьмуда къонгаш циггача урсаш дийтта хала човнаш яьй цунна. хIаьта цхьа кIира даьннача тIолла нарех из вала а веннав. Из дар из аз сай масал хьадоладаь саг вер.

Мурдий тоабашта юкъера довнаш бахьан долаш зIамсаг вувш нийсденна хIама дувца лаьрхIа дац вай доладаь къамаьл. Вай лерхIар кхыдар да: дын тоабай законаша хьовзамаш де тарлуш дола наькъаш, дуккха кхы тайпа бIеха гIулакхаш шоаш долаш, дIагойта хьожилга.

Нохч-ГIалгIайчу шейхий культуш хьахиларан дегIаахаран шоай хана новкъостал даьд фун-тайпан строях юхедисача гIулакхаша. Къаьнара патриархально-феодальни Iаьдала лардаш йохаш латташ хиларо корзагIбаьхa тайпанна керте латтараш шоай фун-тайпан моттиг йохийтаргйоаца наькъаш лаха гIерташ сагота хьийзаб. Цу гIулакха эггара аьттув болашагIа хиннай шейхий культ. Хержа тайпа (цкъаза массехк тайпа) къаьстта чIоагIа къоабалбеш бола шейхаш корабаьб (е байнача шейхий цIераш яьхай).

Шоай ха яьккха йоалаш латтача мурдий тоабай гIулакхаш знйча гучадоал, шейхий культа кепара бола ислам фун-тайпай хIама дIахо а хьаллоаттаде низ кхоачаш хилар. Шоай аргIанна фун-тайпай гIулакхаша а гIо ду шейхий культ хьаллоаттаяра.

Вай общества хьашташа дIадех мурдий тоабай идеологи кIоарггеи массе оагIорахьареи Iомаелга, вахаре, моттигерча хьалашка цар гIулакхаш зуйлга. Уж теркалдича тучадоал, обществана духьаларча дуккхача гIулакхий овлаш, хьалхарча юкьига кхетаде хала дале а, духьал цу идеологех доахкаш хилар. Хадданза, массе оагIорахьара, комплексно лоаттабе беза цунца къовсам.

1975 шу чакхдоалаш хиннача XV областной партийни конференце белгалдаьхар, дуккхача пропагандисташа ширача замах юхедисача воча гIулакхашта шоаш критика еча хана «моттигера шоай тайпара хьалаш теркал ца деш хилар». Дынах юхедиса хIамаши кхыдола зуламе гIулакхаши гучалелха моттигера шоай тайпара хьалаш довзаши теркалдеши ца хилча. юхатохалургьяц вай гIулакхашта юкъегIерта мурдий тоабаш. Дына керте латтарий харц гIулакхашта ира критика яьй КПСС обкома V пленуме а.

Дын гIулакхашца, вай общества хьашташта новкъарле еш мел долча хIамашта духьала къовсам лоаттабар — из атеизмах дын историеи дешашта болча специалистий гIулакх хинна ца Iеш. идеологически фронта болхлой гIулакх хинна ца Iеш. вай мехкарча сакхетамеча хIара гражданина гIулакх а да.

С. УМАРОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Сунженски района Галашкарча хьун школа директор Чаниев Iадрахьман шоай юртарча наха дика вовзаш ва говза пропагандист а санна. Юрта общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш вола Iадрахьман района дикагIболча атеистех лоархIаш ва. Къахьегамхошта хьалхашка ше къамаьл деш по каст-каста дувц дыно, дIаяхача замах юхедисача ширдаьнача гIулакхаша наха паргIата кердача советски обрядегIа бахара новкъарле еш хиларах.

СУРТА ТIА: I. Чаниев.
С. ХАКИЕВА сурт.

ТУРКМЕНЕ КАГИРХОША— ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

ИШАНКУЛИЕВА Огульмабат
Туркмене ЛКСМ ЦК хьалхара секретарь

Туркмене столицана — Ашхабада еррига 40 километр гаьна ваьлча хьона хьалхашка отт тIакIалтIа теха мора бос бола чIоагIа лаьтта, кIоарга сангараш йолча. моторий таташ гаьна дIахоза моттиг — йоккхача гIишлон сурт. Укхаза дуллаш да гаьнна дIадода искуственни хий — республика малхбоалехьара малхбузенга кхоачаргдола Каракумски канал. 837 километр дIоахал дола из ирригационни гIирс дунеи тIа шийй тайпара кхы болаш бац. Цун новкъосталца тIа-тIа эггайоаккхаш хувцаш я Каракумы яха яьссале. «Хий долча вахар а да» оал Юкъерча Азе, Къаьстта из боккхача лоархIаме да лаьтта дукха а долаш хий кIезига долча Туркменистана.

Каракумски канал дилла доладаьча хьалхарча хана денз цига дакъа лоацаш ба вай берригача мехкара кагирхой. Комсомольски путевкех тхо долча ухар Советски Союза массе миIингашкара кагийнахи мехкарийи. Къоначa гIишлонхой арми Туркменистана комсомольски организацена юкъе ера, цун низ бола отряд хинна дIа а отташ.

Эггара хьалха гIишло хьалъеча баьхка энтузиасташ дуккагIбараш хIанз комсомоле хилара ханара баьннаб. Цар когаметта керд-керда тIаухаш ба къопа механизатораш, инженераш, техникаш, гIишлошъераш. ХIанз а Еррисоюзни комсомольски ударни гIишло лоархIаш хьадоагIа канал. ХIара шу массаза доал малхбузенгахьа гIерт из, цуна юхxе дегIаух керда поселкаш, вIашагIъехкаш я юртбоахама централаш, хьахинад боамбе кхаш, сомий бешамаш. Вахар кхоачаш латт яьссалене. Вай мехка ший тайпара да ер шу — 60 шу дуз Сийлахь - боккхача Октябра. Цудухьа кхетадеш да республика хIара комсомольца. хIара кагирхочoа дагадоалар цу сийлахьча денна баха ма-боагIара накъабахар долта.

Каракумски канал хьал мишта ду дувцарца саготала дIадоладанзар аз сай къамаьл. Советски Iаьдала шерашка Туркмене хиначa хувцамех дола къаьгга цхьа тешал да из. Цхьа ха яргья, канал хьадаь дарга, бакъда тIайоагIача тIехьенна а ховш хургда Каракуме гIолла хала километраш йоахаш хиннараш комсомольцаши кагирхойи хиннилга, яьссаленна вахар луш хий денараш уж болга.

Къонача гIишлонхоех дуккагIбараш дика бовзаш ба тханцига. Скреперистий цхьан бригадана керте латт Иломанов Дурдымухамед. Геттара дика болх бу цу зIамигача саго. 1976 шера цунна хьожайир Ленински комсомола преми. Дукха ха йоаццаш цун бригадера ховм кхаьчар тхога: укх шера лаьрхIа хиннача графикал хьалха баьнна къахьег кагийча наха. ТIаккха из да план тIеххоачаш а яь юбилейни дезача денна уж накъабоагIаргхилар, Октябра 60 шу дизара долча КПСС Центральни Комитета луча Ленински комсомоле рапорта кIала кулг язде цар торо хургхилар хьахьоккхилга. Цу рапорта кIала кулг язде бокъо яккхара бола болам вай мехка дIаболабир карара шу долалуш, хIаьта Туркменерча кагирхоша из хоза хеташ хьал а лаьцар. Цу боламе дакъа лоацаш ба эх миллион кагий нахи мехкарийи — республике бахача нахах диьлагIа дола дакъа гаргга. Массехк бутт хьалха, дуккагIча даькъе кагирхой болх беш болча № 2 йолча барзкъаш тегача Ашхабадски фабрике ювцаш яр цхьа лоархIаме предложени — Гаване хургйола (1978 шера июль бетта) кагирхойи студентийн Дерригдунеи XI фестиваль хьелларга 3 шера планови задани кхоачашъярца накъадахар. ХIаьта из дар пятилетка 4 шера кхоачашъяра боккъонцахьа йола торонаш йолга хьахьокхар! Из декхар тIа а ийцар цига. Иштта лакха декхар тIайийцача коллективашта юкъе ше цхьаь яц из. Республике ва юбилейни ди тIакхоачаш кхаь шера задани кхоачашъе аьнна декхар тIайица 52 эзар къона производственник.

Чарджоуски даьреш деча комбината къонача ткачихага Урунова Нарсалтанага ший къахьегама толамашца хIанзле 1978 шера чу гIа баккха мишта вIаштIехьдаьннад яхаш хаттар дича цо жоп делар: «Хала да безам а боацаш низагIа Iа болх беш хилча, хьайна безаш бола болх Iа беча хана зе а ца зувш сиха дIайода ха. дукха де карагIдоал...». Хегаргахьа, иштта жоп лургдар цу хаттара экскаваторщика Гайипов Палтабайс а, Небит-Дагерча бурув деттарий бригада бригадира Радченко Николайс а, кхы эзарнеша а.

Вай халкъа цхьа дика традици я: боккхагIчар сий ду кагийчар, цар хьехамашка ладувгI. ХьалхагIа дезалашта юкъе хинна уж гIулакхаш хIанз общественни гIулакхашта юкъе ухаш да. Цу хьакъехьа да ер масал. КПСС XXV съезд болх бе йолаялалехьа хьалха республикерча цIи хезача наха, Социалистически Къахьегама Турпалаша берригача къонача къахьегамхошка кхайкарал дир болхлой класса традицеш шеръяран къахьегама толамаш совдахаран уж тIа а хьехаш. Оттадир «Социалистически Къахьегама Турпалашкара — республика толашагIа йолча комсомольско - кагирхой коллективана» яха къаьстта совгIат юкъе даккха. Сиха дIахезар из гIулакх. Алхха, 1976 шера итогех цу тайпара совгIаташ даьхар дикагIа йолча 34 комсомольско - кагирхой бригадаша. Уж бригадаш болх беш я юрта боахаме, мехкдаьтта а газ а йоаккхача промышленносте, гIишлонаш еча.

Тха республике я 6 лакхерен 50 гаргга лаьрххIа йола юкъерен дешара заведенеш. ХIара аьхки студенташа вIашагIйолл шоай гIишлонхой отряд. Укх шера республика гIишлонашка дакъа лоацаш вар 3 эзар гаргга кагирхо. Уж бар Каракумски канала зонера лаьтташ карадерзадеш, болх бора мехкдаьттеи гази йоаллача моттигашка. Массанахьа, кагирхой болх беш мел болча моттигашка, довзаш дар «Эффективностеи дикалеи пятилеткана — къоначар хьинари уйлаши» яха лозунг.

Хьинаре къахьегар — из да Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара юбилейна Туркмене комсомолои кагирхошеи кийчдеча совгIатех керттера дар. Октябра 60 шу дизар эггара хьалха оаха лерхI тхоай къахьегама цIей. Цунца цхьана из да тха кхолламга хьажара цIей а. Фестивалаши конкурсаши, поэзе цIейш, спортивни яхьаш, творчески конференцеш — уж дерригаш а туркменски кагирхой цIейна хьалхарча программана юкъе. Оаха кийчъю республике гIолла лела агитационни поездаш, самолеташ, теоретически дискуссешка вIашагIдетталу, чакхйоах Ленински зачет. Цу дерригнеша тхона торо лу Сийлахь-боккхача Октябра даьшкара тхоашка кхаьча, тIайоагIача хана сов а доахаш дегIадоаладергдола революцена карагIдаьнна дика хIамаш кхетаде, цар мах бовза.

(АПН).

ВОРОНЕЖСКИ ОБЛАСТЬ. СССР-а 50 шу дизара цIерагIча Нововоронежски АЭС 1,5 миллион киловатт низ болча атомни йиъ реакторо цхьан комплексагIа болх а беш шоаш йолаелча денз 60 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги хьаяьй. Станце коллективо Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта баркI бетта соахка цу хана хинначул 374 миллион киловатт-сахьат электроэнерги дуккхагIа хьаяьй. Къахьегама овсарле цу юкъа лаккхъеннай 14,4 процент.

Нововоронежски атомни гигант — дай-мехка ядерни энергетика флагман — йоккха Iилман центр а хинна дIаэттай. Цига опыт Iомае ух мехка тайп-тайпарча республикашкара иха ца Iеш доазол дехьара а нах. ТIеххьарча шерашка цу предприяте кийчбаьб Болгарера, ГДР, Чехословакера, Венгрера, Кубера, Вьетнамера, Финляндера специалисташ.

Тахан АЭС йиъ энергоблока комплекс йолчча хьаеш латт цхьа миллион киловатт мощность йола пхелагIа яр.

СУРТА ТIА: энергоблока воккхагIа вола инженер А. Антохин йиълагIча энергоблока управлене блочни щита юкъхе.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС Фотохроника.

ПАЙДА ЭЦА БЕЗА ОПЫТАХ

Дукха ха йоаццаш со командировке ваха хилар Москверча халкъа боахама карагIдаьиннарий Выставке. Са декхар дар техникаи технологеи кердалараш тхоай балха юкъедоаладара хьаIомадар. Сона хоза хийтар цигара «Мехкдаьтта», «Газови промышленность» яха шаккхе а павильон. «Мехкдаьтта» яхача павильоне дика кийчъяь я «АСУ нефта» стенд. цо гойташ яр цигара автоматизировании промысел — Малхбузеп СибрегIеи мехкдаьтта доаккха моттиг. Из автоматизировании промысел цхьа цикл я. еррига информаци дIакхоач кустовой информационни лоархIамаш деча центре (КИВЦ). Электронно-лоархIамий машина (ЭВМ) новкъосталца анализаш ю болх бе дIайолалуча скважинай, ЭВМо къаьгга хьахьокх скважина балха йизза режим. Къаьстта гуш да цу тIа инженерий болх мел аттача баьннаб. Машино енна информаци хьайнцача шоашта хетар ала мара дезац инженерий. Цар уйлаш а юхакхоач скважине лаьрххIа долча бувзама канале гIолла. Нагахьа санна скважине авари хуле КИВЦ тIа лоталу цIе лампилг. ХIанз вай мехка вIашагIйохкаш я 41 КИВЦ. Уж ерригаш а СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства ЦИВЦа бувзам болаш я.

Сона дуккхагIа ха ловр дар турбопроводашка гидраташ сецаргйоацаш де дезар фуд. ХьалхагIа довзаш дар турбопроводаш чура гидрат дIаяккхара цу чу метаноли хлористи кальцийи чухецара гIулакх. ХIаьта выставке хьахьоккхаш дар йIовхалца уж дIаяха йиш хилар а.

ППГ-150 яха газ йIоахъю скважина гIишло хьаю скважинера газ арайоаллачара дустама групповой установка тIа кхаччалца дIайода газ йIоахъяра. Из гIишло латта тарлу соалоза тIа. Цудухьа из эшшача метте дIа-юха яккха атта хул, цул совгIа вIаштIехьдоал дукха ха а ца йозеш уж вIашагIйохка а вIашагIъяха а. Цун балха пайдана коэффициент 70 процентага дIакхоачаш а я. Цу тайппара йола установка оттае йиш я кхыча объекташ тIа а. Масала, газ дIа-юха екъача станцешка, будкашка. Из установка оаха юкъейоалае лерхI №№ 148. 100. 150. 126. 140 йолча скважинаш тIа.

ППГ—150 оттаяро шера кходайт 15 эзар сом паччахьалкхен ахча. Оаха хIанзале юкъедоаладаьд турбопровода чу дIаухийта мехкдаьтта кийчдеш цунна деэмульсаци яра гIулакх. Цо торо хулийт дIадодар дикка кIезиг а деш мехкдаьтта Iоадеча турбопроводех а резервуарех а дикагIа пайда эца. Цул совгIа цо торо лу центральни паркерча мехкдаьттах хий хьакъоастадара ха 24 сахьатагара 3—4 сахьатага кхоачаш лоацъе. Къаьстта дика гIулакх да цига кIезигагIа йIайха Iи дIаахар, мехкдаьтта ей фракцеш йовлга 25 процент лохдалар, хьалха цу гIулакха йинъ резервуар эшаш хиннача хIанз 2—3 мара ца эшар. Цу гIулакхо иштта новкъостал ду турбопроводашка парафин ца Iайтара а. Мехкдаьтта моллагIча моттигашка юкъедоаладе йиш я из гIулакх.

Деэмульсаци яра кердача гIулакхо шера кходайт 118 эзар сом ахча. Карабулак — Ачалкхе яха мехкдаьтта доаккха моттиг хIанз газ Iоаяра кийчъеш хиларца геттара лоархIаме да из. Мехкдаьтта хьа а даькха лохе кIеззига хий мара доацаш йолча цу лаьттан ченашка газ Iоаяра гIулакхах дола дош хIанз шерра дувцаш да тха управление геологически служба. Цар баьча соцамах доаллаш да деррига. Служба дика лаьрхIад из. оаха кердадар балха юкъе а доаладергла.

ТIатеIIа Iомадеш да хIанз тIоанашка парафин ца Iайтара де дезараш. Уж юкъедоаладе дезаш да тха объединене Корагано-Чокракски мехкдаьтта доаллача тIоанашка. Дукха рузкъа дIадаха дезаш хIама дац из. цига дIадаха эшар промыслага шийга долаш да.

Тха хьалашка чIоагIа эшаш а юкъедоаладе торо йолаш а да ИВА-1 яха мехкдаьтта тIоадал мелий хьожа измеритель юкъейоалаяр. Из эшаш я мехкдаьттаца мел хий да хара. Цо дикка аттача боаккхаргба мехкдаьтта доаккхачеи из дIаухийтачеи операторий болх.

Резервуарашка а ца лоаттадеш дIаухийтача мехкдаьтта учет лелае йиш я КГПП дIаухийтача продукце алхха цхьа счетчик оттаярца. Кхаь тайпара я уж счетчикаш. Царех дикагIа малагIа хургья тохкаш да.

Хьалхара яр я АЖ-200 оала пескаш йола, деррига дIадода мехкдаьтта мелад хьахьокха счетчик. Иштта цкъара дустам де а торо я цунца. Из оттае йиш я турбопровода напорни оалача участкашка. Цу счетчико болх бу 50 градус шелалгара 50 градус йIовхалга кхоачаш ха отте а фецара тIулал 30—80 процент хуле а.

ШоллагIъяр я кхыча коачача хIамашца нйна турбопроводе гIолла дIадода бIеха мехкдаьтта мелад ха йиш йолаш. Из счетчик оттаю СЖ-20-16-50 марках йолча турбаш тIа.

КхоалагIъяр я турбинни счетчик. ТР-150-64 яха из хьаьяьй «Гипровостокнефть» института проектах Татарски АССР Бугульма яхача-городерча «Нефтеавтоматика» заводе. Цо шера луш бола пайда 23 эзар сомага дIакхоач.

ХIанз сероводород увш дола мехкдаьттеи гази йоалла керда моттигаш, масала, «Харабиджин», «Датых» гучаяларах хьалхашка этта декхар да цига болх бе могаргдола скважинаш вIашагIйохкеи мехкдаьтта а сероводородни газ а къаьсткъаьста дIаухийтаргйола объекташ хьалъеи. Оборудовани мукх ца яийтара юкъейоалае еза «ИСГаз—I» яха ингибитор. Из дика я турбопроводаш юкъера ца юъаялийтара, моллагIча спирта чу, коачача углеводорода чу, кислоташ чу дика яш из. хIаьта хи чу яшац. Из хьаьяьй «Оренбурггазпром» ВПО. Цига балха юкъе а йоалаяьй. Шера цунах бала торо я 500 эзар сом пайда. Кхы цхьаькха цхьа хIама я сероводородни газ дIаухийта турбаш юъа ца ялийтара новкъостал деш. Цунца я 6 процент H^2, 5 процент CO_2. Турбашкара дайлени хила йиш я 56 атмосфера, турба шорал 1000 миллиметр, йIоахал — 84 километр. Из юкъейоалаяьй «Узбекгазпром» ВПО. Шера цо лу цIена пайда 1,1 миллион сом хилар гучадаьннад.

И. ХОЛОПОВ,
«Сунжанефть» НГДУ ЦИТС-а начальника заместитель.

Октябра 60 шу дизарга

ИНТЕГРАЦЕ ГИГАНТ ОКТЯБРЬСКИ ВАХТЕ

Халкъа Венгре «Красный Чепела» чуйоагIача предприятей коллективаша дIаболабаь Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийнеи Советски Союза экспортни поставкаш елга ханал хьалха кхоачашдаран йола социалистически яхь йоаржаяра болам къоабалбеш тIайнцар вошал долча мехкий къахьегамхоша.

Цу гIулакха юстара бисанзар Оренбург — СССР Малхбузен доазув яха социалистически мехкаша цхьана хьалъеча, эггара йоккхагIа йолча газопровода гIишлонхой а. Новости яхача кепайоазон Агентства корреспонденташа къамаьлаш дир къамий гIишлонхой отрядий кулгалхошца.

Юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъергья

— аьлар СССР мехкдаьттаи газеи промышленноста предприятей гIишлоний министра заместитела Алексей Сорокина.

— «...Социалистически мехкаша цхьана хьалъеча гIишлоно — Оренбург — СССР Малхбузен доазув яхача газопроводо дIадахача шера дIахьалха баькха гIа цхьа эзари ши бIаьи километр дIоахал долаш бар. Пхийтта эзар сагах латтача цу интернациональни гIишлонхой коллектива боккха толам ба из».

Советски профсоюзий XIV съезде новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьнна уж дешаш — боккха мах беш да бIаьшера гIишло сихагIа хьалъяь яккха гIертача, вошал долча паччахьалкхений гIишлонхой отрядий хьинареча балха. Хоза а хеташ вла мог сона мехкий доакъошхой ерригача подрядни организацеша гIишлон-монтажни балхий программа 1976 шера 5 декабре ханал хьалха, из 108,9 процентага дIа а кхоачаеш кхоачашъяьлга. ГIишлонхой оагIув чIоагIа хьаллоаца гIулакх хилар трасса тIа яьржа хинна шерра социалистически яхь, партнераша цхьа барт болаш къахьегар. хьалхле леларий опыт дIа-юха йовзийтар.

Юбилейни шу дика дIадоладаьд оаха. Из чакхдоаллаш, Карпатий районера цхьайола районаш юкъера дIаьхача объектера еррига турбаш практически вIашагIъехка ярья, хIата деррига балха доэал ер шу чакхдалале тIадохийтаргда цхьа миллиони 600 эзари киловатт низ хилийта лаьрхIа йола компрессорни станцеш хьалъяра.

Леонид Ильич Брежнева тха цхьана къахьегара баь мах цIаккха бицлургбоацаши безеи ба тхона. Тха деггаш чIоагIа урыоттадир цо — еррига интернациональни коллективаша шоашта хьалхашка керда декхараш оттадир 1977 шера заданеш дика кхоачаш хургхиларах гаранти а йолийташ.

Тхо дог тийша да из башха дика магистраль ший ханнахьа чакхъяккхара Болгаре, Венгре, ГДР-а, Польше, Советски Союза, Чехословаке къахьегама отрядаша шоашта могар дергхиларах.

Тхо доккхал деш да Октябра Даьхене цун сийлахьча юбилея шера къахьега тхоай торо хиларах.

— йоах газопровод хьалъеча ПНР гIишлон организаце Керттерча директора Эдислав Гурске.

— Польски участке берригаш а яхье латташ ба, яхь лелаю предприятеша, бригадаша, индивидуальни декхараш тIайнцача специалисташа.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце кховзткъа шу дизара сийна оаха дош деннад ханал 10 бутт хьалха гIишло хьалъяь яккха, хIаьта турбаш яхкарца бувзам бола балхаш Сийлахь-боккхача Октябра деза денош тIаккхоачаш чакхдаха. Сваршикий, шоферий бригадаш, кхыча профессех бола болхлой къахьегамца къувсаш ба «Октябра 60 шу дизара цIерагIа йола бригада» яха цIи шоайх хилийтара.

ДIадахача шера польски гIишлонхой турбаш яхка баьлар Сохрановка — Ново-Псков яхача участке. Советски новкъосташа къоабалбир из болх. тхона чIоагIа хоза а хет из.

Советски специалистий турбопроводеш яхкара йоккха опыт я. оаха дукха хIамаш Iомаду царгара, иштта дIахо а Iомадергда.

1977 шера оаха чакхдоахаргда эксплуатационникашта поселкаш яь яхара деррига балхаш, иштта шерра доаржадергда компрессорни станцешта монтаж яра кийчдалар. Уж станцеш — хургйолча газопровода дIоагIа. Из хьалъяра эггара боккхагIа лоархIам бу оаха.

Польски гIишлонхой доккхал деш ба Октябра Даьхене цун сийлахьча юбилея шера къахьега торо хиларах, тхоай советски доттагIашца цхьана ударни хьисапе къахьега торо хиларах.

Хьоккхам ба социалистически къахьегама бригадаш

— белгалдаьккхар ЧССР гIишлон организаце Генеральни директора Честмир Тишера.

— Волгоградски а Ростовски а областий территоре тIа болх беш я 60 совгIа ЧССР бригадаш. Сталинграда турпала истори — музейй доккхал дац, из массаза тха деггаш чу да. Цудухьа тхо чIоагIа доккхий ду цу сийдолча лаьтта советски къахьегамхошца цхьана газови артери хьалъеш тхоаш хиларах, вай мехкий экономически прогресса лоархIаме йола артери.

— Оаха тIайийнад коллективни декхар — 1977 шера 5 декабре, Октябрьски революце 60 шу дизара сийна шера йола план кхоачашъе. Из план дIадахача шера даьча балхел дуккха а дуккхагIа балхаш де дезаш я. Чехословаке гIишлонаш ераша ениа предложени я ерригача трасса тIара компрессорни станцеш болх бе йолаялийтара ха лоаиъе аьнна. Цхьабакъда, из цар вIаштIехьдаьлар ГДР-а, ПНР, СССР гIишлонхоша даьха Iалаьмате доккхий толамаш бахьан долаш. Ерригача Калининскерча, Антиповкерча, Палласовскерча, Фроловерча. Сохрановкерча пхе компрессорни станцешка де дезача балхий нийса график оттаяьй оаха. 1978 шу уж хьакхелла шу хинна дIаотта дезаш да. Iалаьмате боккха ба бе беза болх. Ховш ма-хиллара хIанзара компрессорни станци я шиший лоIамера 30 объект чуйоагIа комплексни предприяти.

Со тешаш ва гигантски трасса юкъ-юкъерча финишашка» вай цхьана доахача толамаша социалистически мехкий къахьегамхой къахьегама котлонга — Оренбург — СССР Малхбузен доазув яха газопровод ханал хьалха болх бе йолаялийтарга кхоачоргхиларах.

60 цIе гвоздика — Сийлахь боккхача Октябрга!

1977 шера хьалхарча деношка денз цу девизаца яьржай тха участкера социалистически яхь, — дувц ГДР гIишлон организаце керттерча инженера Андреас Хикмана. Тха «гвоздикаш» ханал хьалха дIаеннача 60 объекта символаш хинна дIаэттад.

Оренбург — СССР Малхбузен доазув яха газопровод хьаеча гIишлонхой интернациональни коллективана юкъе я ГДР специалисташ — 5000 саг чувоагIа йоккха къаман отряд я. Керттерча даькъе уж ба кортамукъача немецки кагирхой Союзо бахкийтараш.

Оаха тIайийцача лакхача социалистически декхараша чулоац 7 ноябрь тIаккхоачаш «тIездика» яха оценка а йолаш кховзткъа производственни объект болх бе йолаялийтар. Шейна кийчъеча эзаьй гурмата юкъера цхьа «гвоздика» да ер — сварка еш йIаьх а яь трасса тIа дIакхухьаш я еррига турбаш.

Октябрьски революци кхеллача денга немецки болхлоша чакхдоаккхаргда газопровода линейни дакъа — 250 километр совгIа. ГIишлонхоша дIадургда Баре, Тальне, Кременчуге хьалдеш дола наха чубаха а культурно-бытовой хьалашта лаьрхIа а дола тIехьара цIенош. Кагирхой бригадаш йолаяргья тха участкера город Тальнера хьалхарча аргIан компрессорни станци хьалъе. Цу тIара балхаш чакхдаха лерхI 1978 шера 1 мае. (АПН).

Доазол дехьара

КЕРДАЧА АДМИНИСТРАЦЕ ХЬАЛХАРА ЦАТОАМ

21 сентябре Вашингтон дIа а кхесса Джорджия яхача ший штате юхавера Лэнс Берт. Картера ший кабинета членалла хьалха бийхачарех цаI вар Лэнс. Административно - бюджетни управлене директора гIулакх кара долаш хинна из президента аьтта оагIув болаш лаьттар. Эггара хьалха отставке ваха вийзар а из хилар. Президента тIанийцар из отставке водилга, бакъда цунца цхьана, цо дIаккхайкадир нанас ваь воша санна шийна Лэнс вовзилга. «Ший тайпара гIулакхаш» дар царна юкъе. КIира цкъа президентаца хIама дуъаш хулар из ше цхьаь. Ши саг мара вац президентаца кIира цкъа хIама дуъаш: цун сесаги вице-президенти.

Фу хиннад тIаккха? Лоадам болаш хIама хиннадац. Алхха, гучадаьлар Джорджерча ка йоалача банкира банковски счетехи, займехи, кредитехи уж юхамаччахьа яхарах ший хьал тоадаьлга. Цу «финансови операцех» долча бакъдарех яр американски кепайоазув хьалдиза дукхагIа йола материалаш.

Сиха, автоматически вIаьхий хила харо Америке цIи дIа а йохийташ сийду сага, цунга ца доагIа хаттараш а дац цу хьакъехьа. Лэнсаца хиннача гIулакхо берригаш теша бу из Вашингтоне а ца водаш хьалха санна Джорджие Iийнаваларе из дикача хьале хургхиларах.

Тамашийна хIама да юстице министра Белл Гриффина «Лэнс — ший дикагIа вола доттагIа ва» аьнна из гIулакх тохкилга ший заместителa тIадиллар. ХIанзарчоа гучадаьннад банковски гIулакхаши финансови операцеши цо телхаяр, гIулакхера транспорт (укхаза ювцар самолет) цо ший хьашташта лелаяр, кхыдараш. Кепайоазоно хоам бу кабинета хиннача члена ший бохча касткаста кхычарчунца тувладар. Бокхъалдар аьлча, коррупце массаза хулаш дола из масал цхьан Лэнса доагIаш дац.

Бакъдар да, керда администраци тIаеча цо дIаьха къамаьлаш дар: Вашингтоне хиннача харц лувча а кулга цIена боапача а наха меттел, американски столица цIенъергйола жовхьар санна къаьга нах баьхкаб яхаш. Цигга хилар во гIулакх: хьакхайкаьча «цIенала» меттел дIахододаш да из «бIехъелга». Къамаьл доладир «моральни кризисах» лаьца. Кхыметтел «уотергейт» яхача дешах тара даь «ленсгейт» яха дешнаш а юкъедоладаьд.

ХIанз кепайоазоно кхыдола масалаш а кхувл кердача администраце «сага бокъонех» а бе болх боацача наьха, къеча наьха, Iаьржа бос болчар, индейций бокъонаш юхаметтаоттаярах а лаьца дувцача кIезиг-дукха лоархIам болча гIулакхех йола инициатива ца хиларах. Газетий оагIонаш тIа дукхагIа го даьннад «ханжество», «ши юхь хилар» «гаргала нах», «ши боарам» яха дешаш. Масала, Бэкер Рассела «Нью-Йорк таймс» тIа язду: президента кхерам ба морала ши кодекс хьаллоаца саг хинна из дIаоттар: цаI ший доттагIашта-банкирашта лаьрхIа, вож — къахьегамхошта, 21 сентябре президента ше дарий дир Лэнса гIулакхо цхьан тайпара администрацех бола тешам бохабаьб аьнна.

Ше юхьIаьржача этта саг отставке вахарца дIакъайла дий-теш гIулакх? Ший редакциони статья тIа «Нью-Йорк таймса» 22 сентябре аттача даьнна доккха са даьккхар: «Джемми Картер ший политически цхьан боарам тIа ваьлар». Дале а, кIира цкъа арадувлача «Виллидж войса» кхыдар хьалха доах: «Дукххача шерашка Лэнс Картера керттера финансист хиннав. Тахка дезаш да Лэнса эленна гIулакхаш Картера гIулакхашца мел вIашагIхоттаденна да. ХIанзарчоа къайлагIа да уж, Лэнс санна Картер а ва цу гIулакха юкъе дукха тешам боацаш».

Американски публициста Ласки Виктора арахийцар сиха наха юкъе дIадаьржа «Из Уотергейта тIара дIадоладелар» яха книжка. Авторо цу тIа гулдаьд коррупцех, американски лакхарча гIулакхий гIозараша законаш телхадеш хиларах дола, уотергейтски гIулакхашца бувзам бола бакъдараш. Ласка бакъду «Уотергейт» дукха тамашъе еза гIулакх ца хилар. Американски столице массаза хила йиш йолча тайпара дола, политически уйлаш шеръеш гIоттадаь хIама мара дац из. Книжка корта кхыча тайпара а баьккха цунах ала йиш я «Уотергейтаца чакхдаланзар из» аьнна.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

КАЛЕЙДОСКОП

УЖ А БА ГРАЖДАНАШ...

Ахкан йIовхалца цхьана Греце паччахьалкхен а коммунальни а гIулакхерча наха хьалхашка чоалхане дош эттар: фу дича бакъахьа да ахберзана — чакх са доагIа кухташ, хачеш, е лоацига шорташ ювхаш юкъарча моттигашка уха нах ца хилийтара? Цу тайппара нах ца хилийтара дезар дувца гIулакхера нах шин даькъа бекъабеннаб. ДукхагIа хIама карадараша шоай карарча пахагара хьадех общественни зданешка «кIезиг - дукха доагIIача беса» дувхар дола нах мара чу ца ахийтар. ХIьта «ХIанзарча заман» гIулакхерча наьха цхьа дакъа духьала да цу гIулакха. Законий сомача тхов кIала цунна жоп лаха а ца мега, хьехар дайта мехка генеральни прокуратура тIабаха бийзар цар.

Закон хьаллоацача керттерачун официальни жоп да, газеташа лерхIача беса, гречески бокъо кхоачамбоацаш хилар цунна дагадохар. «Ахберзана нах, — йоахар циркуляра тIа, — уж а Греце гражданаш ба. Кущ доацача тайпара дувхар а дийха пачхьалкхен учреждененшка ахарца цар телхаю дукхкхача хана деза хьахинна оамалаш, бакъда телхаяш бокъоний нормаш. ГIулакхера саг, иштта коммунальни органе ва йиш ца хилар наха хьалхадаккха декхарийла вале а, цун вIалла бокъо яц царна удостоверенеш, свидетельстваш, документаш, е кхыйола акташ ца яла».

Кепайоазон буржуазни органаша цхьан барташа фата техар. Пачхьалкхено шеръеш я гражданий бокъонаш! Чиновникий хIанз бокъо хургьяц тха хьашташ чакх ца даха! — цIогIа детт газетий кертеядьраша.

Сов дукха йий-теш из гIар? Шорташ а ювхаш вахача, йоккха саг яларах дола тешал даларa — дукха бокха толам бийтеш сага бокъоний хьакъехьа лоаттабеча къовсам тIа?

(АПН).

СИЙРДА НИКЪ

ОЧЕРК

Цхьа тамашийна сатем этте, аудиторе чу мел волча студента безам тIаозаш дIайолалу хIанзарча эрсий метта лекци. Лекци чакхъьалча Мамаевас боккхача безамца студенташца Iадика ювц. Цхьабакъда студенташа хаттараш деш еррига перемена дIахьо цунца.

Мамаева Роза филологически Iилмай кандидат, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета эрсий метта кафедра доцент я. Цхьабакъда, аьнначунна тIатоха доагIа из нохчий къамах хилар. Из-м тамаш а яц. Нохчийн гIалгIайн кхалнах хIанз дукха а ба дешарах каьнна. ХIьта а уйла яйташ да-кх лоаман кхалсаго йIаьха йоацача хана коммунизмага бодача наькъа тIа селлара дIахьалхашкахьа гIа баккхар.

Вай вахара кизга да доккха доацача вай къамий коммунистически дог-уйла дола ноахалаш хьалкхер, цу ноахалий викалий вай майрра цIераш яха йиш хилар.

ХIаьта са турпал царех цаI я. Студенташта из университета хьехархо хилар мара кхы хIама хац цунах лаьца. Бакъда, аьлча харц хургдац, из наьха безам тIаозаш, хоза дегI-сибат долаш хилар. Из духхьал тIахьежача ала йиш я. ХIаьта цунах дувца хIамаш-м кхы дуккха а да.

Цхьа лер йоацаш хилац сага вахара никъ. Мамаева а хьайоагIа ший вахаре йоккха лер юташ. Из лер я 27 шера баь хьехархочун болх, университете кхачар. ЛагIаш а хинна дIаэтта цун дешара наькъаш: педучилище, институт, аспирантура.

Цхьан хьакъал долча саго маллара, ираз долаш ва дуккхача наха ираз дIателар. Розайна а хет ше ираз долаш. Цо йоах: «ЦхьоалагIча классагара дIайоланна иттлагIча классага кхачалца болча дешархошта хьийхад аз школе. Из хIанад аьлча, са безам бар тайп-тайпара ха яьнна дешархой бовза, царна кхетами знанеши яла». ТIаккха берий бешара ше болх дIаболабар цо лоархI хиланза даргдоаца хIама санна. Цун къаьстта цигара дIаболабе безам хиннаб ший хьехархочун болх.

Хьехархой хьехархо хила атта дац. Йоккха балха говзал, кIоарга Iилмахочун знанеш еза цу гIулакха. Вайна ма-харра, хьехархо духхьа хьехархо хилча воалаш вац. Цхьадолча даькъе психолог а социолог а хила веза из. Уж ерриге оамалаш цунах яхкаро тIабахийтабар Мамаева Розай лекцена студентий безам.

Студенташ боккхий бале а, цхьайолча хана аудиторе чу сатем боацаш хул. Бакъда Розай занятеш тIа из санна дар атта нийслац. Шийна кхыча бесса ала айхьаза ца хеташ дувций а хац, из сатем а, студенташа ше дувцачунга теркам тIабохийташ ладувгIар а царна из дисциплина езарца дувз цо. Цхьабакъда, къайле яц, дукхагIча даькъе моллагIа а Iилма хьехархо везаваларах, из цо доагIIача бесса, ше ца кховеш хьехарах дезалуш хулилга.

Ше цу лагIа тIа ялар къаьстта ший хьинарах хинна хIама лархIаш Мамаевас. «Аз дег тIара баркал ях сай нанна, цо сона цу лакхаленга кхача гIо дарах, со иразах цо кхеярах, дуккхабарий мугIарашца цхьана советски педагог а хинна дIаотта сога цо йиш хилийтарах, — йоах Розас. — Аз даим дагакхоаб «Дешалахь, вайна ираз денна Даьхе езалахь, къаман а Даьхен а сий ма доаделахь, тхо хала лийннад хьона, хIанз паргIато яьннай вайна»,—яхаш сайна цо хьалхадахар».

Нальчике — педучилище, Фрунзе — пединститут. Москве — аспирантура чакхйоаккхаш цо баьккхача гонна юкъе ший тайпара маIан долаш да цо хьеха эрсий мотт харжар.

Вайна ма-харра, Советий Iаьдала карагIдаьннача сийлахьдоккхача хIамаех цаI вай мехка дахача дерригача халкъий барт-цхьоагIо, цар доттагIалда. ХIаьта советски наьха вежарашха долча гIулакхашта уж шоайла мел гаьна бахаш хилар новкъа дарг ца хиларах, цIаккха а ца хиннача тайпара къамашта юкъе йолча интернациональни уйлаех ший декача дешашца нохчий поэтессас Ахматова Раисас язду:

«СибарегIе! Хьай шорал я
сона совгIата,
ХIаьта лакхале-м са лоамаша
лургъя хьона».

ТIаккха из дерригa вошал, ираз юкхьанца эрсий меттала кхайкадаьндаь, сийлахь-вокккхача баьчча Ленина мотт из боландаь, моллагIча кхыча къаман сагаца тахан а вай из мотт бувцандаь, цо из эрсий мотт хьеха хержа хургба-кх, аьнна сона хийттар Мамаевас бакъдир са.

Шийна хийттар бакъхилча гIадвода-кх саг, къаьстта язде ш вар, хIана аьлча цунна керта чу ена уйла сага вахарца ювзалуш хилча дог гIоздоал цун.

Хоза хийтар сона Роза Хабиджановнас аьлча: «Сабарде Iа, аз аргда хьога цунах лаьца, цу Iилмаца аз сай вахар дувзача хана со къаьстта цхьан хIаман уйла яь Iийнац. Вай къамий дерригача ноахалех болча наха шоай эггара боккхагIа бола безам лоархI вахарцара бар санна бола Даьхенцарен халкъацарен безам. ТIаккха массадолча къамаша кхетадерг долаш из безам кхайкабеш бола эрсий мотт айса ца хьехаш хилча, се цхьан хIаманна бехке йолаш санна хетаргдар сона. ХIаьта из дисциплина-м сона зIамига йолаш денз езаенна я».

Цхьабола дешараш дукха тIера хул шоаш дешачох дIахододар кхетадара. Сона а са турпала а хета бокъо а йолаш хала хетаргда нохчий мотт биц а баь духхьал алхха эрсий мотт мара ца безаш Роза я яьнна хете.

Бицбалар яхар-м дувца а эшац. Цул хозагIа из наггахьча нохчочо бувце тамаш я. Студенташ дикагIа кхетийта эшача метте по вайнаьха а эрсий а меттала масалаш вIашдухьала увттаду.

Дог гIоздоаккхаш, уйла тIайохийташ, къаьстта доккхал дайташ да лоаман кхалсаг цхьа алап ца ховш, юртал араяла бокъо йоацаш хинная, хIанз са турпал кхы дуккха а бараш санна, массехк городе гIолла, массехк дешара заведенешка гIолла дешаш чакх а яьнна юха а ший наьна лоамашка, ший мехка Iилман кандидат а йолаш, къонача ноахала знанеш, кхетам луш хилар.

ЦIаьхха нийсденна хIама дац цо ший хана хьийха бола Азиева, Иналова, Джабраилова хIанз университета преподавателаш а хинна дIаоттар. Iилма тохкаш, из довзаш дIахо болх беш хилар.

Ший турпала массайола оагIонаш дешачоа дIаяйзача бакъахьа хеташ ма-хулий яздеш вар. Цулухьа ала безам ба са Мамаева Роза филологически Iилмай кандидат, университета доцент хинна Iац, цо дика кхоачашду наьна ший декхараш, аьнна. Из ховргда цуи дезал шо-шоай вахара никъ лаха гIерташ лакхерча дешара заведенешка дешаш хиларах.

Шийна карагIдаьннaчох доккхал а деш цу тIа саца лаьрхIа из йоацилга хов сона из докторски диссертаце тIа къахьегаш йоллашехьа а. Елакъежаш йоах цо: «Аудиторе эттача сатемагIа, студенташа дукхагIа ха гIерташ деча хаттарех саг цецвала вагIац, из-м моллагIъяр санна йола лекци я, кхычар а иштта чакхйоаккх из. Бакъда сона къаьстта дукха беза студенташ, дешархой а безар иштта. Дерригa сай вахар царца дувзаденна доландаь хургда-кх из». Хила я мег иштта. Бокъонца волча хьехархочун вахар дешархочунца юкъа долаш мара къаьстта ший хила йиш я а яц.

Х. ГАГИЕВА.

Итт шу гаргга ха я Наурски музыкальни школе баян Iомабара класса преподаватель волаш Ельшин Владимир Ильича болх бу. Цул совгIа, хьинаре дакъа лоац цо художественни самодеятельноста концерташка, агитбригадаца цхьана касткаста хул из района кхашкен фермашкен.

Моттигерча авторий дешашта яздаь иллеш кIезига дац Ельшина. Къахьегама наьха доттагIал, интернационализм, къонал, Нохч - ГIалгIайчен Iалама хозал — уж ерригаш а цун произведеней темаш я.

СУРТА ТIА: занятеш дIахьош ва В. И. Ельшин.

В. ПАРАМОНОВА сурт.

ЦИРКЕ—ПРЕМЬЕРА

ХОЗАЧУНЦА ВIАШАГIКХЕТАРАШ

Грозненски паччахьалкхен цирке укх деношка хьокха дIайолаяьй керда программа. Цудухьа тамаш яцар хIанзалца шоашта ца дайьар бIаргаго, сапаргIата доаккхаш салаIа а кердача программе дакъа лоацаш болча цирка артистий говзала боагIаш бола мах бе а безам болаш бола нах дукха хинна хилар. ТIаьк аьнна хьалйиза яр цирка сийрдаьнна зал.

Эггара хьалха манежа тIа йоал гимнастка Захарова Зоя. Цо кхоачашъю программа из, хозал, денал гойташ яр.

ЧIоагIа сакъердам хулаш тIаийцар гулбениараша вай биькога тIара новкъостий — жIалеш. МалагIа дар укхаза царех доацаш! Шоай фусамнанас яххар деш дар уж. Халхадувлар, шин кога тIа лелар, гIозара чу гIолла кхувсалора, эшшача шоайла новкъостал дора.

Ца хьоахабеш Iе йиш яц говраша баь болх. Хоза Iомаяьй уж Манжелле Валере. Зрителашта духьалтьяьккхача массане корта оагабеш салам лу цар. Царна ца ховш халхараш дац — къаьнардараш а хIанзардараш а. Цхьатерра дика а хоза а кхоачашде вIаштIехьдоал цар уж. Дика Iомаяьй уж дрессировщико — гучара дIайовлалца цо яхар деш чакхйовл уж.

ДегI дай леладеш хоза кхоачашдир муша тIа халкъий тайп-тайпара халхараш, фестивальни картинкаш Теплова Надеждас. Дукха ха яккхийтар цунга манежа тIара дIа ца хецаш.

Цецйоаккхаш яр цирка артистий Еррингсоюзни хьажара лауреата Жулева Николая кулгалдеш хиннача акробаташа-рекордсменаша кхоачашъяь трюкаш. Артистий къонахчул, денал, низ гойташ яр царех хIараяр. Царца цхьана цу номере дакъа лоацаш яр дунен чемпионата дото привер, Советски Союза 6-зза чемпионка, 4-зза СССР кубок чьккха Тимофеева Наталья, Советски Союза чемпион, СССР - а кубок лелаю Тимофеев Александр, Токчин Сергей, иштта советски акробатика керттера мастераш. Сатем эттар зале Жулев Николая ший рекордни трюк — кужоргаш тIа а латташ шозза тIакIалтIавалар — чакхйоаккхаш. ДIаьхдаь зрителаша теха тIоараш — из дар артиста лакхача говзала баь мах.

Кердача программа шаккхе отделени наха безаме тIаэцаш а сакъердаме а я. Белгалъе еза иллюзиониста Извев Анатоле, эквилибристий ШуляковгIар, лассоца ловзараш деча СтоляровгIар, иштта кхыча артистий номераш.

Цахаддаш наха сакъердам лоаттабеш цхьан минута а парга сагот ца дайташ зрителашца сайре дIайихьар цирка артистий Еррингсоюзни хьажара дипломанта клоуна Коваленко Виктора. Ший номерех цаI — цыгански романс цо хетайир зале хиннача СССР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда.

Программа чакхйоал. Цирка артистий труппас, болхлоша наха сылоIам хургболча тайпара вIаштIехьдаьккхача искусства цIей тIара санна дIахьа къаьстар тхо. Из дар зрителий дегашка дика лер йита гIерташ артисташа шоашта хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдаьлга.

Кердача программах дукха дувца йиш яр, бакъда из шийна бIаргагор дикагIа да цунах иттаза хозачул. Цудухьа зIамигаар а вокхаьвар а сихле даиман а къона латтача искусствага — цирка кердача программага хьажа.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТАШ ТIА: кердача программа юкъера номераш.

В. ЕЛИЗАРОВА суртащ.

Укх сурта тIа — Вальдорферча (ГДР) «ФЕБ Лаутекс» яхача текстильни предприяте филиала цех. Цхьа шу хьалха укхаза болх бе йолаялитай Советски Союзе хьаь хIанзара ткацки автоматаш. ХIанз цу тайпара лакха овсарле йола 90 станок латт предприяте. 1977 шера хьалхарча пхе бетта фабрика болхлоша планал совгIа арахийцад 82 эзар квадратни метр совгIа кIадаш.

АДН—ТАСС сурт.

ФУТБОЛ

Селхан Грозненча Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терека» команда тIаийцар город Кемеровера «Кузбасс» команда футболисташ. Ховш махиллара 1-ча лига «А» класса турнирни таблице ядхлагIча моттиге я хьаьший команда, хIаьта вай яр — 7-ча моттиге. Матч чакхъьялар счет 1:0 а йолаш «Терек» толаш. Матчах йола отчети 12 октябрь тIакхоачача хьалера турнирни таблицеи газета тIа кепатохаргья.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «СибарегIара воккха саг» яха документальни фильм. 11.00 — «Вай биографи. 1973-гIа шу». 14.30 — «Iаьржа лаьтта лоацача мехка». Документальни фильм. 15.30 — «Шахматни школа». 16.00 — «Б. Брехта творчество». 17.00 — «Объектив». 17.30 — «Дека хьо, тха илли!». Берий хоровой коллективий концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Миллионий ленински университет. Халкъа депутатий Советаш. 18.45 — Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизарга. Советски Украина. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва КПСС Центральни Комитета Политбюро член, Украина Компарте Центральни Комитета хьалхара секретарь В. В. Щербицкий. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Поэзи» яха альманах. 22.45 — «ДIалокх дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата А. Корсакова (скрипка). Йистехьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Специалиста беседаш. Ветеринарни Iилмай кандидата Б. Ю. Дикаева къамаьл (нохчий меттала). 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — «Ираз тIадоагIаш дола закон...» (нохчий меттала). 19.05 — «ТIаьръюкъера лаьтта». Телевизионни документальни фильм. 19.20 — «Кердадар лахар». Кагирхой программа. 19.50 — «КIаькаш-кIаькаш», Телевизионни документальни фильм.

I ПРОГРАММА
14 октябрь

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Седкъа». Берашта дола киноальманах. 10.25 — Московски Паччахьалкхен симфонически оркестра концерт. 10.50 — «Городаши нахи» яхача циклацара «Баку» яха телевизионни документальни фильм. 14.30 — «Камаьршал» яха телевизионни документальни фильм. 15.20 — «Гургал бетт, хьаелла ниI» яха берашта дола фильм. 16.35 — «Москва а, москвичаш а». 17.05 — Поэзихочун Абрамова творчества оагIонаш. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Самукъне ноташ». 18.30 — Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизарга. ДоттагIаша моарша хаттар. Монгольски Халкъа Республика телевидене программа. 19.45 — «ХIама хьадара дегагIоз». 20.00 — «Вай биографи. 1974-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР Доккхача театрера искусства мастерий концерт. 22.30 — Художественни гимнастика йола дунен чемпионат. Швейцарера передача. Йистехьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола мультфильм. 18.15 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — СССР Лакхехьарча Совета депутаташа дувц (гIалгIай меттала). 18.45 — «УнахцIено». Тележурнал. 19.15 — «Къилбаседа Кавказ» яха киножурнал. 19.25 — СССР керда Конституци къоабалъю оаха. Социалистически яхье хьалхалаттараша дувц. 19.25 — Юбилейни вахта — толаме чаккхьяккха. «Къамаьлаш ду социалистически яхьа хьалхалаттараша». 19.55 — Лермонтова цIерагIча театре керда сезон хьаеллале хьалха. 20.10 — Ткъаьитт шу даьннар» яха документальни фильм.

РАДИО

13 октябрь

6.30 — СССР Лакхехьарча Совета депутаташа дувц (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Хьалхара ашараш (гIалгIай меттала). 8.40 — Цхьан дезале (нохчий меттала). 9.15 — Дина гIулакхашта моттиг яц. «Сийрдача новкъара IиндаргIаш». КПСС Шалински райкома секретара Генаева беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Вайна Даьхе еза» яхача иллей концерт. 9.45 — «ХIара балха денна — Дикала знак!» Социалистически яхьа керте латташ. Грозненски маьккхкомбинатера передача (гIалгIай меттала). 17.00 — «БIаьстан вурийтта белгало» яхача телефильма ашарий темана йола фантази. 17.15 — «СССР керда Конституци Iомаду оаха», Беседа (гIалгIай меттала). 17.30 — Дега хьехамах (гIалгIай меттала). 17.50 — Ден темах. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

14 октябрь

6.30 — Юрта боахана хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Новатор» яха радиожурнал. 8.45 — Халкъа иллеш (нохчий меттала). 9.15 — Кхачан промышленноста болхлой Денга. Грозненски кондитерски фабрикера передача (нохчий меттала). 9.30 — СССР Лакхехьарча Совета депутаташа дувц (нохчий меттала). 9.45 — ДоттагIий оазаш. 17.00 — «Парткоми социалистически яхьа». Ведана района Орджоникидзе цIерагIча колхозера передача (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой вахар». (нохчий меттала). 17.35 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 8—13, Грозне 10—12 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къулбехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —2 +3, дийнахьа +12 +17 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ФЕ ХИЛА

Вай берригача мехка хIанз чакхдоалаш да «ГIашло» яха, наькъашка гIолла лелара бокъонаш Iомаю гIулакх.

Из болам вай мехка сагота ла дIаболабаь бац дешара керда шу доладеннача деношка.

Бакъда, укх шера сентябрь бетта даьча тохкамаша вайна дувц республикерча дукххача школашка улица наькъашка гIолла лелара бокъонаш дешархошта хьехилга во вIашатIехьа даьккхалга. Алхха цу бетта республике хиннад берашт бахьан 28 хатар. Берашта наькъашка гIолла лелара бокъонаш ца йовзийтарах царех 4 дийнад, 25-на човнаш яьй.

Керттерадар да лела бокъо йоацача наькъашка уж дувлар. Нагахьа санна № 16 йолча школа дешархо Х. Домбаева Ленинна цIерагIча улицагIа тIехйоалаш бокъонаш толхаеш хиннаецаре цунна тIаккхетаргIъяцар Г. Захарова мотоцикл. Бакъда, из хатар ца хила тарлора нагахьа Г. Захаров мотоцикла ко лацалехьа дукха корта бохабу малар меннадецаре.

Велосипедаца лела ца хар бахьан долаш дегIа доккха сакхат хинна ва Ермоловски юкъерча школа дешархо Х. Микаев. Укхаза цун дай-ноаной бехке ба ца аьлча а валац. Иштта цунна бехке ба школа хьехархой а. Цар кIаьнка хьалхадаккха дезар 14 шу даллалца велосипеда тIа ха йиш йоацилга. Цу тайпара гIулакх хилар № 49 йолча школа дешархочунна И. Гандалоевна.

Кхы а ирчагIа гIулакх хилар Ленински района «Родина» совхозе. № 36 йолча школа дешархо Бацоев Хьамид, цун йиша Сацийта, ийс шу мара даланза вола воша Салман шоашца а волаш велосипед хехкаш лийннаб улица наькъа тIа. Из гуш хиннаб юхе гIолла тIехбувла боккхагIабараш, цар дай-ноаной. Кхо бер тIадагIача велосипеда тIаккхийттай малара дагахьа волча С. Суховерзева лехка трактор. Ираза берех цхьаккхе а дийнадац. ТIаккха дийнадаларе?

Наькъашка хулача зуламех дукха сакхаташ хинна да школе даха ха йоаца бераш. Кхетадеш да уж лораделга дайнаьной, боккхагIа болча вежарий, йижарий декхар долга. Шоай зIамагIабарашта кхетам ца баларал совгIа, цар шоаш а телхаю уж бокъонаш.

Дай-ноаной Iунал доацаш дисадар зIамига 4 бер. Царех шиъ: Грознера Арсмерзоева Малика (6 шу даьнна), Наурски станицера Хаджиев Арсаман (иззал ха йола) наькъа тIа бокъо телхаеш леларах делар.

ХIанз а республике нийслу боарам боацаш сиха лела, бокъонаш боккъонцахьа ца йовза шоай доалахьа машинаш йола нах. Цунна дола тешал да Москва — Баку трасса тIа хинна зулам.

Ший доалахьа «Жигули» йола Р. Галаев, машина номераш а йоацаш, малара дагахьа а волаш цу наькъа тIа гIолла воагIаш, сов сиха варах ко бе социаде а ца мега наькъа сангарах тIех я иккха гаьнах кхийттав. Цига лозаваь шофери цунца хинна Т. Лучинская хала а болаш больнице бада. Менна хиларах новкъа хьовзам баьккхар «Запорожец» яха машина доалахьа йолча Ноажй-Юртовски района «Заветы Ильича» яхача юртарча Р. Магомадова, В. Мамонтова, кхычар

Цу дерригнеша тешал ду наькъашка зуламаш ца хилийтара мехка дуккха гIулакхаш дой а Нохч-ГIалгIайчен наькъашка уж дукха долга.

ДIадахача кIирагIа вай республике 72 моттиг хиннай наькъашка лелара бокъонаш телхаеш. Цига 3 саг веннав, 28 сага хала човнаш хиннай.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ02446. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7495.